

# **SVERIGES EKONOMI**

## **STATISTISKT PERSPEKTIV**

### **- FÖRSTA KVARTALET 2005 -**

#### *Ur innehållet:*

<b>Fortsatt konjunkturförsvagning i Europa.....</b>	<b>4</b>
<b>Real BNP tar hänsyn till köpkraftsförändringar.....</b>	<b>7</b>
<b>Hushållens konsumtion mattas av .....</b>	<b>8</b>
<b>Dold ekonomi .....</b>	<b>10</b>
<b>Den offentliga konsumtionen minskar.....</b>	<b>13</b>
<b>Investeringsviljan stark inom näringslivet.....</b>	<b>15</b>
<b>Omfattande förändringar i AKU.....</b>	<b>20</b>
<b>Summary .....</b>	<b>21</b>



# Förord

I följande rapport ges en förklarande analys av konjunkturläget i ekonomin utifrån ett statistiskt perspektiv. Fokus ligger på de senaste kvartalssiffrorna, som nyligen publicerats av nationalräkenskaperna samt på primärstatistiken.

Förutom att beskriva den ekonomiska utvecklingen inriktas rapporten på hur statistiken hänger samman och hur den kan tolkas. Syftet är bland annat att informera om konsistens, respektive inkonsistens mellan olika statistikresultat, för att underlätta för användarna av statistiken att tolka den så att de därmed lättare kan bedöma konjunkturläget.

Analysen i rapporten är en vidareutveckling av analyser av den ekonomiska statistiken, som Statistiska centralbyrån löpande genomför i sin roll som statistikproducent.

Enheten för ekonomisk analys vid avdelningen för ekonomisk statistik ansvarar för rapporten. Underlag, synpunkter och analyser har inhämtats från olika statistikområden vid SCB. Rapporten kommer ut fyra gånger per år.

Staffan Wahlström  
*chef för Avdelningen för ekonomisk statistik, SCB*

28 juni, 2005

# Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	3
Internationell bakgrund .....	4
Export och import.....	5
Hushållens konsumtion .....	8
Dold ekonomi .....	10
Illegal verksamhet.....	12
Offentlig konsumtion.....	13
Investeringar.....	14
SCB:s ledande indikatorer.....	17
Branschutveckling .....	17
Arbetsmarknaden .....	19
Summary .....	21

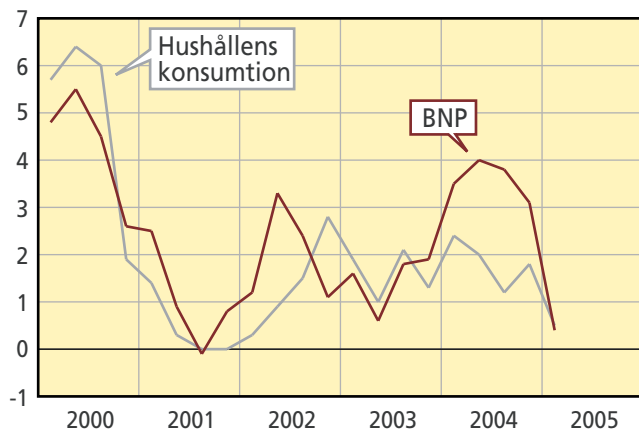
# Sammanfattning

## Dämpad ekonomi med vissa ljusglimtar

Bruttonationalprodukten (BNP) ökade med 1,4 procent under första kvartalet, kalenderkorrigerad och jämförd med motsvarande kvartal föregående år. Den faktiska BNP-utvecklingen i fasta priser var 0,4 procent. Avmattningen fördelade sig jämnt över BNP-komponenterna. Hushållens konsumtion steg med endast 0,5 procent och gav ett bidrag till BNP-utvecklingen med 0,2 procent. Offentlig konsumtion, lager och nettoexport bidrog alla negativt till BNP-utvecklingen. Den största ljuspunkten var investeringarna som ökade med 7 procent och gav ett positivt bidrag till BNP-tillväxten med en procentenhet. Den låga tillväxten och den svaga utvecklingen av hushållens konsumtion överraskade en del ekonomiska bedömare som väntat sig att den inhemska efterfrågan skulle ta fart efter den senaste tidens export- och investeringsuppgång i den svenska ekonomin.

### BNP och hushållens konsumtion

Procentuell förändring jämfört med motsvarande kvartal föregående år



Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. första kvartalet 2005

Utvecklingen på arbetsmarknaden visade inte på någon entydig rörelse åt någotdera hållet. Det enda signifikanta resultatet är att arbetslösheten minskat för män och ökat för kvinnor. En positiv faktor är dock att antalet lediga platser har blivit fler. Ökningen är dock större än förändringen av antalet sysselsatta. Detta kan tyda på matchningsproblem i ekonomin.

Nationalräkenskaperna visar en god inkomstutveckling för hushållen och ett fortsatt förhållandevis högt hushållsparande. Samtidigt ger annan statistik en mer disparat bild av hushållens konsumtions- och sparande. Detaljhandelsindex redovisade en starkare uppgång i försäljningen av konsumtionsvaror, importen ökade märkbart, parti- och detaljhandel visade på förhållandevis höga produktionsiffror och finansräkenskaperna redovisar ett minskat finansiellt sparande under första kvartalet i år jämfört med motsvarande period 2004.

Det finns dock förklaringar till variationerna mellan olika statistikserier. Skillnader mellan nationalräkenskapernas uppgifter och detaljhandelsindex beror på sådana beräkningstekniska faktorer som att omsättningen av vitvaror och försäljningen vid byggvaruhus inte räknas som konsumtion för hushållen i nationalräkenskaperna. Importen har sannolikt använts för insatsvaror i näringslivet och till investeringar. Varuhandelslagren ökade och en viss del av skillnaden i utveckling mellan national- och finansräkenskapernas sparande beror på att det saknas uppgifter om hushållens reala investeringar (främst småhus) för första kvartalet.

Den offentliga konsumtionen fortsatte att gå ned, huvudsakligen på grund av färre arbetade timmar. När även nettoexporten sviktade blev resultatet en påfallande låg ökning av BNP. Emellertid visade bytesbalansen ett i det närmaste tangerat rekordöverskott på 56 miljarder kronor första kvartalet enligt Riksbankens betalningsbalansstatistik. Att bytesbalansen visade ett stort överskott samtidigt som nettoexporten gick ned beror på att kapitalavkastningsnettot uppgick till hela 11 miljarder kronor. Det kan vara intressant att notera omsvängningen de senaste åren. Mellan 1998 och 2004 förbättrades kapitalavkastningsnettot med drygt 50 miljarder kronor per år.

Den förstärka utlandsställningen (till följd av de stora bytesbalansöverskotten) är naturligtvis en viktig förklaring till de ökade kapitalinkomsterna, men en betydande del av kapitalavkastningen från utlandet är inkomster från svenska företags direktinvesteringar i utlandet. Den ökande globaliseringen innebär att gränsen mellan ekonomiska aktiviteter på svenskt territorium (de som ingår i BNP) och svenska aktiviteter (ingår i BNI) blir alltmer flytande. Exempelvis ingår merchanting i BNP medan avkastningen i svenska företag i utlandet endast påverkar BNI. Innebörden av det senaste kvartalets ekonomiska utveckling är en ökad kapitalbildning i den svenska ekonomin. En förmögenhetsuppbyggnad ägde rum i såväl realkapital som i nettoställningen mot utlandet.

Lagerinvesteringarna gav en marginell effekt på BNP-tillväxten medan investeringarna i näringslivet ökade kraftigt. Särskilt gäller detta bostads- och maskininvesteringarna.

Industrikonjunkturen har varit dämpad under det senaste halvåret. Första kvartalet i år utvecklades även tjänstesektorn svagt.

Sammanfattningsvis har ökningstakten i den svenska ekonomin saktat av. Investeringsuppgången har inte räckt till för att motverka nedgången i konsumtion och nettoexport. I en liten öppen ekonomi som den svenska, följer vanligen en ökad inhemska efterfrågan på den initiala ökningen av exporten i en konjunkturuppgång. Nu när exporten mattats av har dock ännu inte den inhemska efterfrågan tagit fart.

# Internationell bakgrund

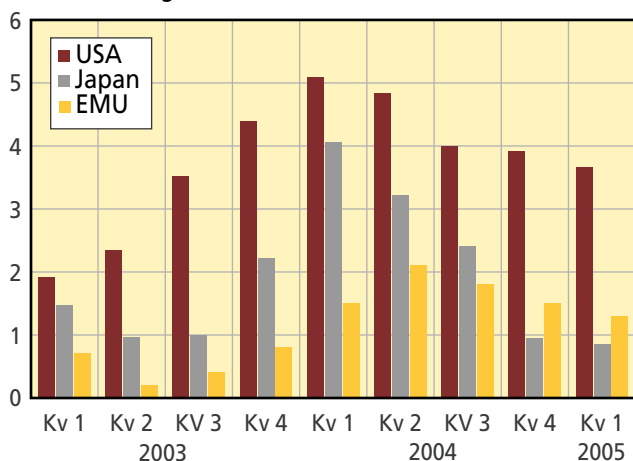
## Fortsatt konjunkturförsvagning i Europa

Den konjunkturförsvagning som noterades i Europa under fjärde kvartalet i fjol accentuerades ytterligare under första kvartalet i år. Den amerikanska ekonomin bromsade också in något, men tillväxttakten i BNP ligger fortfarande kvar på en hög nivå. På andra sidan jordklotet fortsatte den starka expansionen i Kina, Indien och flera andra så kallade *tiger-ekonomier*. Trots draghjälpen förblev den japanska ekonomin i sitt tillstånd av långsam tillväxt under första kvartalet i år.

BNP-tillväxten i USA var relativt hög även under det första kvartalet i år<sup>1</sup>. Ökningstakten låg fortfarande över den potentiella tillväxttakten och resursutnyttjandet har därför fortsatt att stiga. Inflationstakten har ökat till 3,5 procent mätt med KPI, bland annat på grund av stigande priser på bensin och andra petroleumprodukter. Den underliggande inflationen, som exkluderar energi och livsmedelspriser, har emellertid också stigit från drygt 1 procent vid början av 2004 till nivån 2–2,5 procent i år. Det är mot den bakgrunden som den amerikanska centralbanken, Federal Reserve, har höjt sin styrränta i stadig takt sedan ett år tillbaka. Det betyder att stimulansen från den expansiva penningpolitiken successivt har minskat.

### BNP-tillväxt i USA, Japan och Euroområdet

Procentuell volymförändring från motsvarande kvartal föregående år



Källa: Eurostat samt nationalräkenskaperna i Japan och USA Data t.o.m. första kvartalet 2005

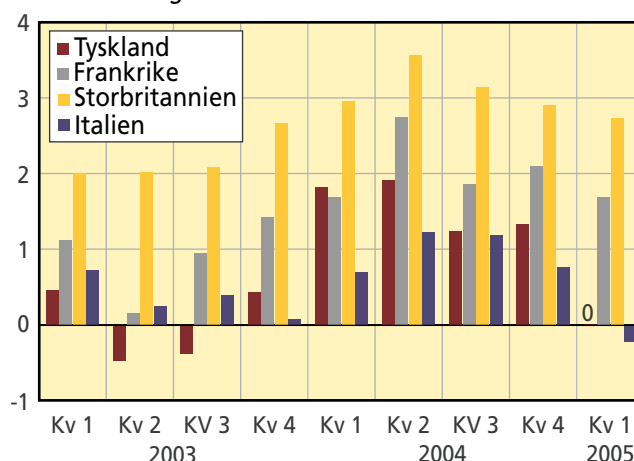
Den japanska ekonomin dras fortfarande med problem. Prinsnivån är åter fallande och den inhemska efterfrågan har utvecklats svagt, bland annat till följd av de höga oljepri-serna. En starkare valuta har samtidigt dämpat exporten och sammantaget steg BNP med knappt 1 procent under första kvartalet jämfört med motsvarande kvartal förra året<sup>2</sup>. I övriga Asien har den ekonomiska utvecklingen varit mycket stark. Den kinesiska frammarschen i världsekonomin fortsatte med full kraft, stimulerad av en undervärderad valuta.

För första kvartalet rapporterade de kinesiska statistikmyndigheterna att BNP i Kina steg med 9,4 procent.

I Euroområdet är bilden inte alls lika ljus. BNP-utfallet för första kvartalet på 1,3 procent innebär att området tvärtemot förväntningarna har saktat in ytterligare. Framför allt är det i de två stora ekonomierna Tyskland och Italien som den ekonomiska utvecklingen har gått i stå, bokstavligt talat. I Tyskland är det huvudsakligen den inhemska efterfrågan som fallerat, medan exporten har fortsatt expandera. En ond cirkel av svag arbetsmarknad, pressade löner, långsam inkomstutveckling, ökad pessimism hos både hushåll och företag och stagnerande privat konsumtion har gjort sig gällande. Totalt sett blev resultatet nolltillväxt i den tyska ekonomin under det första kvartalet 2005.

### BNP-tillväxt i olika EU-länder

Procentuell volymförändring från motsvarande kvartal föregående år



Källa: Nationalräkenskaperna i respektive land Data t.o.m. första kvartalet 2005

Italien uppvisar en helt annorlunda bild. Där är det framför allt exporten som har gått dåligt till följd av försämrade konkurrenskraft och förlorade marknadsandelar på områden där italienska produkter traditionellt haft en stark position. BNP minskade till och med under det första kvartalet med 0,2 procent. Andra EU-länder som noterat en svag utveckling i år är Nederländerna, Belgien och Portugal, medan Spanien har fortsatt att växa snabbt.

<sup>1</sup> I diagrammet anges genomgående ökningstakten för BNP jämfört med motsvarande kvartal ett år tidigare. I USA är det vanligaste måttet ökningen från den ena kvartalet till det andra uppräknat till årstakt. Räknet på detta sätt blev USA:s BNP-ökning för första kvartalet 3,5 procent.

<sup>2</sup> I den föregående kvartalsrapporten angavs att BNP-tillväxten 2004 för Japan uppgick till 4,0 procent. Sedan dess har emellertid beräkningsmetoderna i de japanska nationalräkenskaperna förändrats i och med införandet av kedjeprisindex. Det medförde att BNP-tillväxten förra året reviderades ned till 2,6 procent.

I de återstående två stora västeuropeiska ekonomierna Frankrike och Storbritannien har BNP-utvecklingen varit relativt stabil. Frankrikes BNP steg med 1,7 procent under första kvartalet jämfört med samma kvartal året innan, vilket är ungefär samma ökningstakt som de senaste kvartalen. I Storbritannien, som haft en långvarig tillväxtperiod, bromsades ekonomin upp till följd av en stramare penningpolitik. Syftet med åtstramningen är att komma till rätta med överhettningen på bostadsmarknaden, men även den privata konsumtionen dämpas.

Sammantaget har det skett en tydlig avsaktning i världsekonomin under det första kvartalet, i synnerhet på Sveriges stora närmärnader i Västeuropa. I Östeuropa och Asien fortsatte dock expansionen i snabb takt. För exportindustrin i USA, EU och Sverige tycks resultatet ha blivit en klar dämpning av efterfrågan, vilket exempelvis antyds i inköpschefernas index eller andra industriindikatorer.

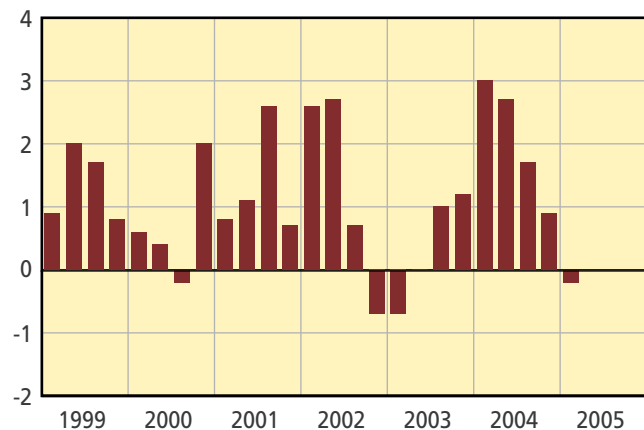
## Export och import

### Exportnettot minskar

Den tendens till en minskande roll för exporten som draglok för BNP-tillväxten, som kunde iaktas redan under förra kvartalet, har under första kvartalet 2005 förstärkts. Exportnettots bidrag till BNP-ökningen blev negativt. Det har inte inträffat sedan första kvartalet 2003. Bidraget blev -0,2 procentenheter. Under fjärde kvartalet i fjol gav exportnettot ett positivt bidrag på 0,9 procentenheter, medan det för första kvartalet 2004 var 3,0 procentenheter.

#### Exportnettots bidrag till BNP-förändringen

Jämförelse med motsvarande kvartal föregående år.  
Procentenheter



Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. första kvartalet 2005

Volymökningen för export av varor och tjänster för första kvartalet 2005 blev 2,7 procent jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Importökningen var högre och uppgick till 3,9 procent, vilket dock var en klart lägre siffra än de föregående tre kvartalen. Jämfört med fjärde kvartalet 2004 har både export och import minskat, baserat på säsongsrensade volymtal. Detta gäller såväl varor som tjänster.

### Export och import av varor och tjänster

Procentuell förändring, volym

	Första kvartalet 2005	
	Jämfört med kv 4/2004 (säsongsrensade värden)	Jämfört med kv 1/2004 (faktiska värden)
<b>Export</b>		
Varor och tjänster	-1,7	2,7
Varor	-1,8	2,0
Tjänster	-2,5	5,2
<b>Import</b>		
Varor och tjänster	-3,2	3,9
Varor	-0,4	2,3
Tjänster	-0,2	2,8

Källa: Nationalräkenskaperna

Observera att de redovisade förändringstalen bör tolkas med försiktighet, på grund av att vissa metodproblem uppstår i samband med säsongsrensningen. Att förändringstalen från föregående kvartal för exporten och importen är inkonsistenta med varandra beror på att så kallad direkt säsongsrensning tillämpats, det vill säga varje tidsserie har rensats för sig. Detta kan exempelvis innebära att förändringen för den totala exporten respektive importen visar en mer negativ utveckling än varje komponent för sig. Särskilt för importen är skillnaden denna gång mellan totalen och de båda komponenterna betydligt större än vanligt.

Vid avstämningen mellan beräkningarna från användnings- respektive produktionsidan gjordes i samband med denna beräkningsomgång inga justeringar av export och import. Justeringar gjordes däremot på produktionsidan och av lagren. Merchanting bidrog under första kvartalet med 0,1 procentenhet till BNP-tillväxten. Detta sammanfaller med vad som i genomsnitt varit fallet under de senaste dryga tio åren (för en närmare redogörelse av begreppet merchanting, se *Sveriges ekonomi* för fjärde kvartalet 2004).

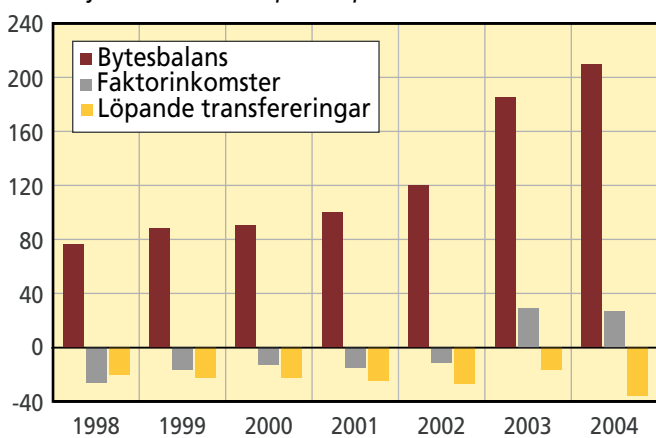
Den allt mattare utvecklingen på exportsidan följer av den tämligen svaga ekonomiska utvecklingen i omvärlden. Bilden av importen kan sägas stämma relativt bra med

siffrorna för konsumtionen. Utvecklingen av den privata konsumtionen uppvisar låga utvecklingstal, vilket egentligen skulle kunna tala för en svagare importutveckling sett över fyra kvartal än vad som nu har blivit fallet. Investeringarna, inklusive hushållens investeringar, ökar dock fortfarande i ganska god takt och bidrar till att hålla importefterfrågan uppe.

Exportnettot visar således klara tecken på att öka i allt långsammare takt. Det senaste kvartalet var nettot till och med lägre än för motsvarande kvartal ett år tidigare. Värt att beakta i detta sammanhang är dock att den totala bytesbalansen, sedd över en längre tidsperiod, uppvisar en bättre utveckling än exportnettot för varor och tjänster. Orsaken till detta är främst att faktorinkomsterna, till största delen bestående av kapitalavkastning, visar en entydigt stigande tendens som ett resultat av det svenska näringslivets ökade investeringar i utlandet. År 1998 gav kapitalavkastningen ett negativt netto på drygt 23 miljarder kronor, men 2004 blev resultatet i stället ett positivt netto på cirka 29 miljarder kronor. Den positiva utvecklingen för faktorinkomsterna motverkas dock till viss del av utvecklingen för de löpande transfereringarna, där EU-bidrag och avgifter utgör en väsentlig del. Stigande faktorinkomster höjer bruttonationalinkomsten (BNI) och därmed det svenska konsumtionsutrymmet, men påverkar inte BNP.

### Bytesbalans, netto

Miljarder kronor. Löpande priser



Källa: Riksbanken

Data t.o.m. 2004

### Lägre ökningstakt för exporten av flertalet produktgrupper

Exportvolymen av varor ökade enligt utrikeshandelsstatistikens exportvolymindex första kvartalet 2005 med 2,4 procent jämfört med första kvartalet 2004, vilket var en rejäl nedgång från fjärde kvartalet i fjol då ökningen var 9,4 procent. Den förhållandevis svaga utvecklingen på export-sidan gällde flertalet produktgrupper. Ett markant undantag var dock järnmalmen där exporten steg med 28 procent. Elektrovaror och telekom samt fordon ökade med 8 procent.

För järn och stål kan noteras att exportvolymökningen var blygsam, men prisökningar medförde att värdet av exporten steg med nästan 24 procent.

### Export- och importvolymens utveckling för vissa varuområden

Förändring från motsvarande period föregående år, procent

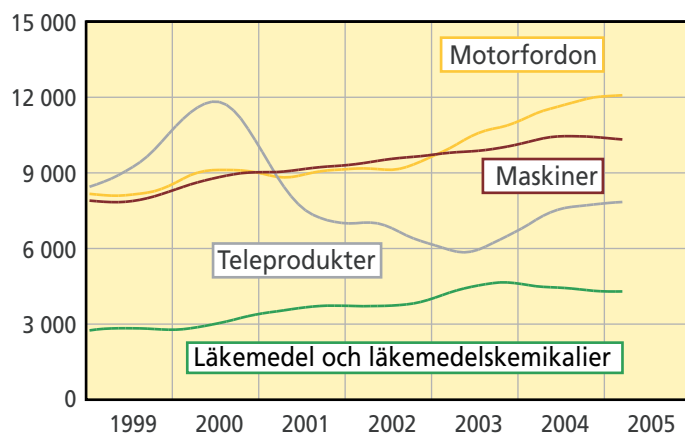
	Export			Import		
	2004	Kv 4/04	Kv 1/05	2004	Kv 4/04	Kv 1/05
Totalt	10,0	9,4	2,4	7,6	8,5	4,0
Skogsvaror	3,7	4,7	0,3	6,5	11,0	-0,7
Mineralvaror	7,7	9,1	2,2	3,5	9,4	4,5
– järn o stål	6,4	8,4	1,4	-1,1	2,1	1,4
Kemivaror m.m.	3,6	-0,6	-2,2	3,1	-4,2	-1,9
– läkemedel	-0,9	-10,1	-3,8	0,2	5,9	2,5
Energivaror	18,3	6,6	0,4	-4,2	-0,8	-4,8
Verkstadsvaror	13,3	12,8	4,1	12,8	14,1	8,4
– elektrovaror						
inkl. IT, telekom	20,5	18,0	8,1	27,7	25,1	8,7
–vägfordon	17,1	18,6	8,0	9,7	17,8	12,1
– personbilar	..	..	..	15,0	25,6	19,3
Övriga varor	8,5	10,5	2,4	6,0	6,6	2,5
– livsmedel o. dyl.	14,9	14,7	12,4	8,6	8,8	3,1

Källa: SCB:s utrikeshandelsstatistik (export- och importvolymindex)

Sett över en något längre period karaktäriseras utvecklingen för teleprodukterna av en kraftig topp under 2000, därefter följer först ett brant fall och sedan en återhämtning från senare delen av 2003. Utvecklingen för läkemedel, maskiner och fordon har däremot varit mer stabil. Observera att utvecklingen i löpande priser påverkas både av prisförändringar och förändringar av valutakurserna. Den svagare exportutvecklingen berör många produktgrupper. Exporten av både fordon och teleprodukter visar tecken på att plana ut, vilket ännu inte avspeglats till fullo i jämförelser över fyra kvartal. Den värdemässiga utvecklingen av läkemedels-exporten har varit nedåtriktad sedan början av 2004.

### Export fördelad på varor

Miljoner kronor. Löpande priser



Källa: SCB:s utrikeshandelsstatistik

Data t.o.m. mars 2005

Anmärkning: Exportuppgifterna i diagrammet är utjämnade med trendcykelskattning.

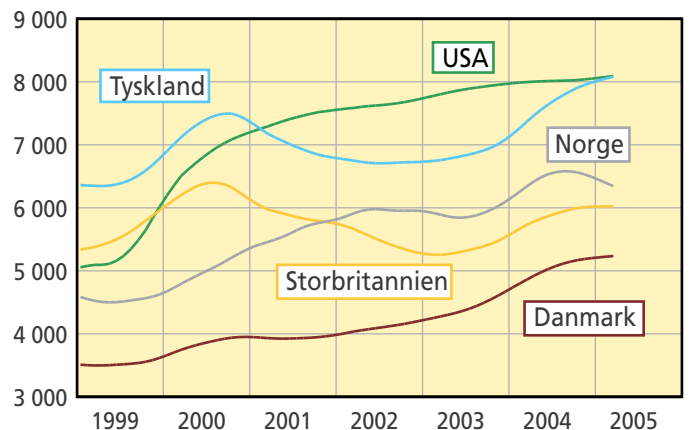
Importen ökade med 4,0 procent. Här kan noteras ett relativt högt ökningstal för verkstadsvaror med drygt 8 procent. Inte minst personbilar ökade starkt med 19 procent då nyregistreringarna under samma tidsperiod utvecklades svagt. Importen av energivaror har minskat i volym, men ökat kraftigt i värde på grund av främst stigande oljepriser.

## Tyskland och USA jämnstora exportmarknader

Den landfördelade exporten finns endast i löpande priser och påverkas därför av prisförändringar och valutakursrörelser. Tyskland passerades som största exportmarknad av USA i början av 2001. Länderna var under första kvartalet tämligen jämnstora som exportmarknader. Avmattningen i exporten är annars tydligast för bland annat Norge. Även den stadiga uppgången i exporten till Danmark ser ut att mattas av. För Finland och Frankrike som svenska exportmarknader ser bilden fortfarande stark ut, med en exportökning hittills i år på 10 procent. Däremot verkar exporten till Kina ha gått in i en svacka och för årets tre första månader har den fallit med 20 procent jämfört med första kvartalet i fjol. Verkstadsvarorna står för huvuddelen av nedgången. Utrikeshandelsstatistiken för Kina visar på en ökande import från Sverige för motsvarande tidsperiod, trots att Sveriges marknadsandel faller. Den svaga utvecklingen gäller också andra asiatiska länder som Japan, Indien och Sydkorea. Iran är dock ett undantag med en ökning på 58 procent.

## Export till viktiga exportmarknader

Miljoner kronor. Löpande priser



Källa: SCB:s utrikeshandelsstatistik

Data t.o.m. mars 2005

Anmärkning: Exportuppgifterna i diagrammet är utjämnade med trendcykelskattning.

Värdet har ökat kraftigt för importen från Norge. Detta kan betraktas som naturligt med hänsyn till de stigande oljepriserna. Samma sak gäller för bland annat importen från Danmark.

## Real BNP tar hänsyn till köpkraftsförändringar

BNP-siffror brukar redovisas antingen i löpande eller i fasta priser. Löpande priser anger ett värde eller en förändring som är påverkad av både en prisförändring och en volymförändring. För att kunna beräkna och analysera tillväxten i ekonomin används vanligen uppgifterna i fasta priser, som visar förändringarna i volym av produktion eller användning. Här är prisförändringarna borträknade. Grundläggande vid fastprisberäkningar är att det skall finnas en underliggande volym i form av kvantiteter i den eller de variabler som skall fastprisberäknas.

Ibland finns det behov av att redovisa ett volymmått även för variabler som inte har någon entydig underliggande volym. Det gäller framför allt för olika inkomstbegrepp. Vid redovisningen av till exempel volymförändringen av hushållens disponibla inkomster förutsätts att dessa inkomster används till konsumtion. Inkomsterna renas därför med samma prisförändring som hushållens konsumtionsutgifter. Dessa volymmått brukar kallas reala.

När det gäller BNP så är det ibland av intresse att även kunna visa ett volymmått som utöver hänsynen till de ingående variabelnas prisutveckling också kan visa effekten av olikheterna i prisutvecklingen av exporten och importen. Genom att använda samma prisutveckling för export och import kan en så kallad terms-of-trade-effekt beräknas och BNP-utvecklingen justeras för vunen eller förlorad köpkraft. När BNP justerats för denna effekt brukar den kallas för real BNP. Det prisindex som används i nationalräkenskaperna för att beräkna terms-of-trade är ett genomsnitt av prisindex för export och import. SCB har nu börjat att publicera uppgifter om real BNP på webbplatsen.

Begreppet *real* används ofta också för volymuppgifter med underliggande kvantiteter när benämningen egentligen borde vara *fasta priser*. I USA betyder real GDP just BNP i fasta priser.

BNP är summan av produktionen inom landet. För att studera effekten av svensk aktivitet i utlandet minus utländsk dito i Sverige så är BNI, bruttonationalinkomsten, egentligen ett bättre mått. Detta inkluderar förutom BNP nettot av arbets- och kapitalinkomster mot utlandet samt skatter minus subventioner till och från EU. BNI är ett inkomstbegrepp och för att se volymförändringar i BNI måste det beräknas realt. Då används reala BNP och nettot av de primära inkomsterna divideras med samma prisindex som summan av inhemsk konsumtion och investeringar.

För internationella jämförelser bör termernas motsvarighet på engelska klargöras:

BNP i löpande och fasta priser = GDP at current and constant prices

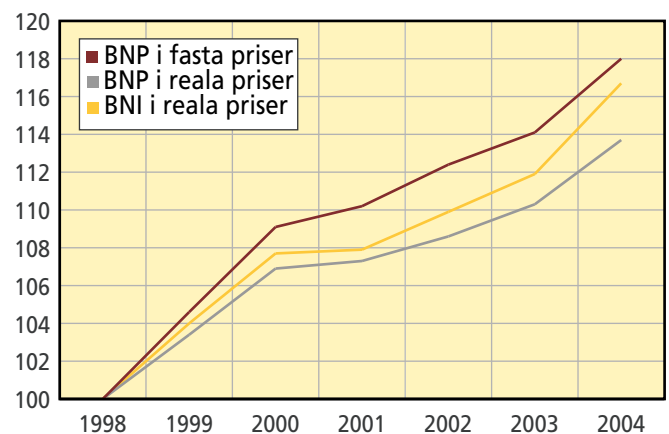
BNP realt = GDI, gross domestic income

BNI = GNI, gross national income (äldre benämning är GNP, gross national product)

BNI realt = real GNI

## BNP, real BNP och BNI

1980=100



Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. 2004

# Hushållens konsumtion

## Hushållens konsumtion mattas av

Hushållens konsumtion utvecklades svagt under första kvartalet 2005. I jämförelse med första kvartalet 2004 var volymökningen endast 0,5 procent. Ett liknande svagt utvecklingstal återfanns senast under inledningen av 2002, då konsumtionen växte med 0,3 procent. Sedan dess har den kvartalsvisa utvecklingen pendlat mellan 0,9 och 2,8 procent.

Styrkan i avmattningen framträder ännu tydligare vid en tillbakablick på ökningstalen i början av det nya seklet. Under 2000 var tillväxten under tre av fyra kvartal cirka 6 procent. Eftersom hushållens konsumtion utgör knappt hälften av BNP, är hushållens bidrag till BNP-tillväxten ca 0,2 procentenheter.

## Hushållens beteende påverkas av händelser i omvärlden

Hushållens konsumtion kan inte betraktas isolerat från händelser i omvärlden. Under första kvartalet i år inträffade flera händelser som var för sig skulle kunna påverka konsumtionsmönstret. Exempel på sådana händelser är:

- Flodvågskatastrofen
- Orkanen över södra Sverige
- Fortsatt hög arbetslöshet
- Oklarheter kring utflyttning av statliga myndigheter i samband med nytt försvarsbeslut
- Fortsatt låga räntor och låg inflation
- En kall senvinter

Exakt vilka effekterna blir av händelserna och vilka samband som råder är emellertid i dagsläget oklara.

En analys av volymförändringar i hushållens konsumtionsutgifter efter ändamål jämfört med samma kvartal föregående år visar på både större positiva utvecklingstal för möbler, hushållsapparater, med mera och mindre positiva utvecklingstal för till exempel kläder och telekommunikationer. Boende, fritid, rekreation och kultur har utvecklats svagt. Utvecklingen var negativ för hälso- och sjukvård, transporter, alkoholhaltiga drycker och tobak samt för övriga varor och tjänster.

Hushållens beteende går att spåra i nationalräkenskapernas uppgifter över hushållens konsumtion på mera detaljerad nivå. Klädernas vårkollektion lockade inte under den kalla senvintern, prispress gör att kläder och skor kan bli billigare i morgon. Både för kläder och skor sjönk priserna och volymutvecklingen var mycket svagare än motsvarande kvartal 2004. Bilhandeln, speciellt köp av nya bilar, sjönk. Utgifter för energi fortsatte att minska. Trots att påsken inföll under mars månad utvecklades konsumtionen av livsmedel och drycker måttligt.

Från kvartalets nationalräkenskaper utläses vidare att medelantalet sysselsatta i byggindustri, uthyrning, data- och andra företagstjänster (där arkitekter och tekniska konsulter ingår) har ökat. Byggindustrins förädlingsvärde i fasta priser ökade med 4,9 procent i jämförelse med första kvartalet föregående år. De fasta bruttoinvesteringarna i bostäder ökade med 14 procent i volym i jämförelse med första kvartalet föregående år. Det byggs nya bostäder och det går bra för både byggnadsbranschen och tillhörande företagstjänster. Annan officiell statistik visar att antalet sålda bostadsrätter har ökat mellan åren 2000 och 2004 med 15 procent och antalet husförsäljningar med 10 procent. Husförsäljningen av småhus har fortsatt att öka under första kvartalet 2005 (uppgifter om sålda bostadsrätter saknas per kvartal).

## Vissa bygg- och vitvaror exkluderas i hushållens konsumtionsutgifter

Hushållens konsumtionsutgifter visar vilka utgifter hushållen har haft under kvartalet. Det är dock inte samtliga utgifter som ingår. Till exempel redovisas utgifter för vatten och varor ämnade för mer omfattande underhåll och reparationer av bostaden som insatsförbrukning. Varor inköpta för om- och tillbyggnad av bostaden förs som investering. Vitvaror som ingår i nybyggnation samt de vitvaror som inköps av fastighetsägaren (inklusive ägare av egna hem och fritidshus) redovisas som investering. I hushållens konsumtion ingår däremot de vitvaror som hushållen köper i egenskap av hyresgäster.

Varor som förs som insatsförbrukning påverkar hushållens disponibla inkomster och sparande (sparandet före avdrag för bland annat investeringar) genom posten driftsöverskott egna hem. De varor som förs som investering påverkar det finansiella sparandet.



## Volymutvecklingen för vissa av hushållens konsumtionsposter och deras bidrag till hushållskonsumtionen

	Andel av hushållens konsumtion, %	Volymförändring i jmf med kv 1/04, %	Bidrag till hushållskonsumtion, %
<b>Boende</b>	<b>31</b>	<b>0,2</b>	<b>0,1</b>
Småhus o fritidshus	13	0,6	0,1
Energi	9	-1,5	-0,1
Flerfamiljshus, kallhyra	8	1,1	0,1
<b>Livsmedel och alkoholtvåriga drycker</b>	<b>13</b>	<b>2,8</b>	<b>0,3</b>
<b>Transporter</b>	<b>12</b>	<b>-1,6</b>	<b>-0,2</b>
Nya bilar	2	-5	-0,1
<b>Fritid, rekreation och kultur</b>	<b>12</b>	<b>0,7</b>	<b>0,1</b>
Audio-, foto- och datautrustning	2	9,5	0,2
Tidningar och böcker	2	-7,9	-0,2
Andra fritidsvaror	4	4,5	0,1
<b>Övriga varor och tjänster</b>	<b>8</b>	<b>-0,3</b>	<b>0</b>
Omsorgstjänster	2	6,9	0,1
Personlig omvårdnad	2	3,6	0,1
Finansiella tjänster	2	-10,6	-0,2
<b>Kläder</b>	<b>5</b>	<b>3,4</b>	<b>0,2</b>
<b>Möbler med mera</b>	<b>5</b>	<b>6,1</b>	<b>0,3</b>
Möbler, mattor, inredning	2	6,9	0,1
Hushållstextilier	0,5	14,7	0,1
Hushållsapparater	0,5	14,9	0,1
<b>Restauranger, hotell</b>	<b>5</b>	<b>1,1</b>	<b>0,1</b>
<b>Post och telekommunikationer</b>	<b>3</b>	<b>2,2</b>	<b>0,1</b>
<b>Alkoholhaltiga drycker, tobak</b>	<b>3</b>	<b>-0,6</b>	<b>0</b>
<b>Hälso- och sjukvård</b>	<b>3</b>	<b>-3,4</b>	<b>-0,1</b>
<b>Konsumtion utomlands</b>	<b>4</b>	<b>6,1</b>	<b>0,2</b>
<b>Besökarens konsumtion i Sverige</b>	<b>4</b>	<b>16,5</b>	<b>-0,5</b>

Avrundningar påverkar utfallet i kolumn 3

Källa: Nationalräkenskaperna

Den stora volymnedgången i finansiella tjänster i jämförelse med motsvarande kvartal året innan påverkar utfallet negativt för den totala hushållskonsumtionen. Minskningen i posten provisioner, (betalningsförmedling, fondavgifter och andra provisioner) ger den största effekten. Även sparande i livförsäkringar drar ner resultatet.

### Hård prispress råder i detaljhandel

Enligt nationalräkenskapernas beräkning för första kvartalet är utvecklingen för varor från detaljhandeln i löpande priser 1,5 procent och i volym 2,6 procent jämfört med samma kvartal förra året. Detaljhandel representerar cirka en tredjedel av den totala hushållskonsumtionen. Den bidrar till ökningen av hushållens totala konsumtionsutgifter med 0,9 procentenheter. Detaljhandelsvarornas bidrag till BNP-tillväxten blir därmed 0,4 procentenheter.

Enligt detaljhandelsindex, som görs i samarbete mellan Handelns utredningsinstitut och SCB, ökade omsättningen under första kvartalet med 2,5 procent i löpande priser, volymökningen blev 4,4 procent och efter kalenderkorrigering 6,4 procent. HUI förklarar skillnaden i förändringstalen mellan fasta och löpande priser genom den starka prispressen som råder inom både daglig- och sällanköpsvaruhandeln.

### Skillnader mellan NR och SCB/HUI

Detaljhandelsindex redovisar förändringstal för branschen, men volymberäkningen görs på mindre detaljerade nivå än

i nationalräkenskapernas beräkning av hushållens konsumtionsutgifter. Nationalräkenskaperna fördelar försäljningen inom olika branscher på varugrupper enligt en matris baserad på en sortimentundersökning från 2002.

Inom vissa delar av sällanköpsvaruhandeln går en betydande del av försäljningen till andra än hushåll. Detta korrigeras inom nationalräkenskaperna och berörda varor får därför en annan vikt vid beräkningar av hushållskonsumtionen.

### Disponibla inkomster och sparande

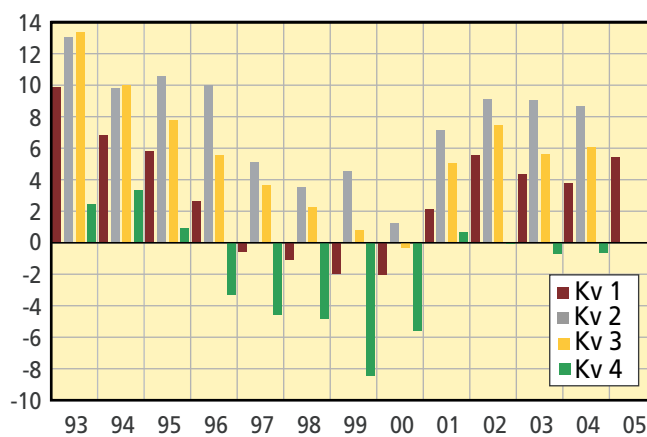
Hushållens disponibla inkomster steg med 3,3 procent i löpande priser första kvartalet 2005 i jämförelse med motsvarande kvartal året innan. Summan uppgår nu till 320 miljarder kronor.

Under första kvartalet konsumerade hushållen för 302 miljarder kronor. Enligt nationalräkenskaperna sparas det som inte konsumeras. Sparandet var således 18 miljarder kronor i löpande priser under årets första kvartal, en ökning med 6 miljarder kronor i jämförelse med samma period året innan. Detta sparande inkluderar investeringar, men exkluderar sparande i tjänstepensioner.

Hushållens sparkvot mellan åren 1993 och 2005 visar sparandet som andel av hushållens disponibla inkomster (allt exklusive sparande i tjänstepensioner) i procent enligt nationalräkenskaperna.

### Sparkvot, exklusive tjänstepensioner

Procent



Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. första kvartalet 2005

Mot bakgrund av att bostadsbyggandet utvecklades positivt kan utvecklingen tolkas som att hushållen investerat en hel del i bostäder. Beräkningar över hur sparandet fördelas på investeringar respektive finansiellt sparande (det vill säga i värdepapper och kontanter) föreligger emellertid först när alla kvartal för ett år har beräknats.

## Beräkning av driftsöverskott och hushållens konsumtion för egna hem

### Driftsöverskott egna hem

Denna redogörelse avser egna hem och fritidshus i enskild ägo.

*Driftsöverskottet för egna hem = andelen ägarebebodda bostäder \* driftsöverskottet för samtliga småhus och fritidshus.*

*Driftsöverskottet för samtliga hus = förädlingsvärde – fastighets-skatt + övriga räntesubventioner -kapitalförslitning.*

Fastighetsskatten och övriga subventioner bygger på uppgifter från Ekonomistyrningsverket (ESV). Kapitalförslitningen beräknas i en modell som baseras på uppgifter från fastighetstaxeringen och fastighetsprisstatistiken. Andelen ägarbebodda bostäder av samtliga småhus och fritidshus har satts till 93 procent och baseras på data från fastighetstaxeringen. Övriga fastigheter ägs av till exempel stat, kommun, eller bostadsrättsföreningar.

Förädlingsvärdet är skillnaden mellan produktion och insatsförbrukning. Produktionen för småhus och fritidshus beräknas på samma sätt som konsumtionen. I insatsförbrukningen ingår bland annat kostnader för vatten, sotning, sophämtning, reparation och underhåll samt försäkringstjänster.

### Hushållens konsumtionsutgifter för egna hem, fritidshus och lägenheter

Enligt internationella rekommendationer skall ett nyttjandevärde skattas för boendet i egna hem. Hushållens faktiska utgifter för egnahemsboende mäts således inte, istället beräknas en alternativkostnad som anger hur mycket hyran av bostaden skulle vara. I Sverige är det ovanligt med uthyrda småhus, varför underlaget för att skatta nyttjandevärdet med hjälp av faktiska hyreskostnader för småhus saknas. I stället bestäms nivån med stöd av hyreskostnaden per kvadratmeter för hyresrätter i flerfamiljshus med motsva-

rande standard (hänsyn tas till region, byggnadsår och lägenhetsstorlek). Dessutom görs ett tillägg för tillgång till garage.

Konsumtionsutgifterna ska avse kallhyra. Kallhyran erhålls residualt som varmhyra minus uppvärmningskostnaden. Eftersom nyttjandevärdet är definierat som motsvarande hyra i hyreslägenheter beräknas kallhyran genom att hyreslägenheternas uppvärmningskostnad per kvadratmeter dras bort från varmhyran.

Antalet småhus baseras på uppgifter från fastighetstaxeringen, hyreskostnader för hyreslägenheter hämtas från SCB:s undersökning *Hyror i bostadslägenheter* (HiB). Kostnaderna för uppvärmning baseras på nationalräkenskapernas energibalanser, som i sin tur baseras på SCB:s energistatistik.

För fritidshusen beräknas nyttjandevärdet som summan kostnader för räntor, sophämtning, vatten, sotning, försäkringstjänster, reparation och underhåll, fastighetsskatt samt kapitalförslitning.

Hushållens konsumtionsutgifter omfattar hyror för hyresrätter i flerbostadshus exklusive kostnader för uppvärmning. Beräkningen görs genom att multiplicera hyreskostnaden per kvadratmeter med bostadsytan. Beräkningen är stratifierad på region, byggnadsår och lägenhetsstorlek. Bostadsytan baseras på uppgifter från fastighetstaxeringen och hyrorna från SCB:s undersökning *Hyror i bostadslägenheter* (HiB). De hyror som HiB redovisar avser varmhyror. Kallhyran erhålls residualt som varmhyra minus uppvärmningskostnad. Uppvärmningskostnaden beräknas i en modell som baseras på SCB:s energistatistik.

En innehavare av en bostadsrätt äger inte sin lägenhet, utan en andel i en bostadsrättsförening. Konsumtionsutgifterna för bostadsrätterna skattas med hjälp av hyresutgifter för likvärdiga hyreslägenheter.

# Dold ekonomi

## Föga undgår räkenskaperna

I nationalräkenskaperna och finansräkenskaperna redovisas ekonomiska aktiviteter samt utestående tillgångar och skulder både för landet totalt och uppdelade på samhällssektorer. Nationalräkenskapsystemet är uppbyggt kring makroekonomiska samband mellan till exempel produktion, inkomster, konsumtion och kapitalbildning eller mellan inkomster, utgifter, sparande och förmögenhet. En fördel med detta är att primärstatistik inte behövs för beräkning av alla poster i räkenskaperna. Många uppgifter kan härledas från kontosambanden. Exempelvis är bruttonationalprodukten kompletterad med faktorinkomster från utlandet, lika med de totala inkomsterna i ekonomin.

## Det okända hushållssparandet

Det föreligger stora skillnader mellan nationalräkenskaperna och finansräkenskaperna i sättet att beräkna det finansiella sparandet<sup>1</sup>. I nationalräkenskaperna är hushållens finansiella sparande skillnaden mellan inkomster och utgifter. I finansräkenskaperna är motsvarande sparande lika med nettotransaktionerna i finansiella tillgångar och skulder. I tidigare kvartalsrapporter har den bristande överensstämmelsen i det slutliga resultatet betonats. Hushållssparandet i finansräkenskaperna ligger mycket lägre än det som beräknas i nationalräkenskaperna. Detta har av en del bedömare tolkats som att det finns tillgångar placerade i utlandet som inte fångats i finansräkenskaperna.

<sup>1</sup> I finansiellt sparande exkluderas sparande i fastigheter och andra reall tillgångar.

## Hushållens finansiella sparande beräknat realt och finansiellt

Miljarder kronor

	2002	2003	2004	2005 kv 1
Nationalräkenskaper	101,6	97,0	95,0	knappt 30
Finansräkenskaper	44,5	51,7	7,6	8,4
Differens	57,1	45,3	87,4	ca 20

*Realt innebär inkomster minus utgifter. Finansiellt är transaktioner i finansiella tillgångar minus skulder.*

Differensen motsvarade cirka sju procent av hushållens disponibla inkomst 2004 eller sammantaget drygt 200 miljarder kronor i oförklarad finansiellt sparande från januari 2004 till och med mars i år. De mycket stora diskrepanserna under senare år beror på att det finns brister i statistiken. Båda beräkningarna är behäftade med osäkerhet. I ett nyligen avslutat SCB-projekt<sup>1</sup> pekas på orsaker till diskrepanserna och åtgärder föreslås för att minska skillnaderna.

### Orsaker till diskrepanserna

#### *Olika periodisering*

Skillnader i periodisering är en förklaring till diskrepanserna. En grundläggande princip i nationalräkenskaperna är att alla transaktioner ska redovisas när de presteras (accrual basis) och inte när de betalas. Det innebär bland annat att skatteintäkter och skatteutgifter ska redovisas under den period de skattebaserade inkomsterna tjänas in. Skillnaden mellan upplupen skatt och utbetald skatt ska hos de enskilda hushållen registreras som en fordran eller skuld mot staten. Än så länge gäller dock en kassamässig registrering av skatter i finansräkenskaperna vilket skapar problem i avstämningen. Andra brister i finansräkenskaperna är att det saknas tillförlitlig information om vissa finansiella placeringstillgångar. Det gäller till exempel aktieindexobligationer, noterade aktier och utlandstillgångar som inte registreras i betalningsbalansstatistiken/finansräkenskaperna. Vidare ingår inte värdet av nybildade bostadsrätter i beräkningarna.

#### *Oregistrerade tillgångar i utlandet*

I samband med valutaavregleringen för privatpersoner sommaren 1989 uppkom nya problem i statistiken. De stora bytesbalansöverskotten med början på 1990-talet matchades inte av motsvarande kapitalinflöden från utlandet i betalningsbalansstatistiken. Restposten var systematisk och mycket stor. Samtidigt växte diskrepanserna mellan nationalräkenskaperna och finansräkenskapernas finansiella sparande hos hushållen. Även här var skillnaden systematisk (nationalräkenskaperna låg högre). Det är inte förvånande att flera bedömare tolkade statistiken som att det förekom en betydande kapitalflykt till utlandet från de svenska hushållen.

Det finns dock skäl att varna för att dra alltför långtgående slutsatser av diskrepanserna i betalningsbalansstatistiken respektive national- och finansräkenskaperna. För det första är det ganska stora skillnader i diskrepansernas tidsprofil i de respektive räkenskapssystemen. För det andra kan det endast röra sig om tillgångar som placerats genom mer

eller mindre sofistikerade transaktioner. Sedelväxling och korttransaktioner här hemma eller utomlands täcks in i statistiken. Det bör alltså handla om det fåtal individer som har möjlighet och motivation att föra ut kapital ur landet. Fallet där någon packar en resväska med sedlar och sätter in pengarna på utländsk bank kan undgå skattemyndigheternas kontroll men inte statistikernas. När sedlarna växlas kommer de förr eller senare tillbaka till Sverige, men registreras där som turistutgifter i utlandet. Det är en felaktig klassificering av transaktionen men genererar ingen restpost i statistiken.

#### *Svarta inkomster enligt nationalräkenskaperna*

I nationalräkenskaperna kan diskrepanserna i det finansiella sparandet indikera att inkomsterna är överskattade eller att konsumtionen och investeringarna underskattade. En osäkerhetsfaktor är det tillägg som görs för så kallade svarta inkomster i nationalräkenskaperna motsvarande cirka 5 procent av BNP.

Den finansiella statistiken var i början av 1980-talet förhållandevis väl avstämd med den reala. Det sparandemönster som framkom i finansräkenskaperna ansågs som ganska tillförlitligt, framför allt för företags- och hushållssektorerna. Redan då fanns emellertid problem med täckningen av svarta inkomster i nationalräkenskaperna. Den beräkningsmodell som användes innebar att finansräkenskapernas finansiella sparande för hushållen i princip blev vägledande för bestämning av sparandet även i nationalräkenskaperna. För att få beräkningarna att gå ihop skapades en inkomstrestpost i nationalräkenskaperna. Turbulensen på de finansiella marknaderna under slutet av 80-talet innebar dock att modellen fick överges eftersom den inte längre kunde förklara hela differensen mellan det finansiellt och realt beräknade sparandet.

#### *Vad SCB gör för att minska diskrepanserna*

Periodiseringen av skatter kommer att samordnas i national- och finansräkenskaperna. Vidare kommer SCB att utveckla en ny beräkningsmodell för andra betalningsperiodiseringar. Samtidigt kommer hushållens oredovisade inkomster i nationalräkenskaperna att utredas.

En modell för skattning av hushållens utlandsplaceringar kommer att utredas i samarbete med Riksbanken.

Arbetsorganisationen inom SCB kommer att ändras så att arbetet med national- och finansräkenskaperna blir mer integrerat. Genom ett närmare samarbete kommer förståelsen av skillnaderna att öka, något som på sikt väntas minska diskrepanserna.

<sup>1</sup> *Finansiellt sparande i den svenska ekonomin. Utredning av skillnaderna i finansiellt sparande Nationalräkenskaper – Finansräkenskaper. Publicerad i Bakgrundsfakta till Ekonomisk statistik. Slutrapport 2005:4 samt lägesrapport 2004:4. Se SCB:s webbplats.*

# Illegal verksamhet

## Försöksberäkningar av illegala aktiviteter

I april i år presenterade SCB en försöksberäkning av värdet på prostitution, droger, smuggling av alkohol och tobak samt hembränning. Detta är den första skattningen nationalräkenskaperna gjort av illegala verksamheter. Enligt beräkningarna skulle BNP öka med ungefär 3,7 miljarder kronor i löpande priser om ovannämnda illegala verksamheter inkluderades, vilket innebär en ökning på 0,15 procent. Hushållens konsumtionsutgifter för dessa verksamheter har skattats till 5,5 miljarder kronor.

## Förädlingsvärde för illegala aktiviteter i några länder Procent av BNP

Land	År	Verksamhet	Andel av BNP (%)
Lettland	1998	D+P	0,97
Polen	1998	D+P+S+H	0,54
Storbritannien	1996	D+P	0,7–1,3
Finland	1998	D+P+S	0,1–0,2
Sverige	2004	D+P+S	0,15

D=droger, P=prostitution, H=häleri och S=smuggling.

Källa: OECD, *Statistics brief, november 2002 No.5 samt rapport från nationalräkenskaperna i Finland*

En viss del av hushållens konsumtionsutgifter för illegala aktiviteter ingår emellertid redan i nationalräkenskaperna. Det är huvudsakligen de utgifter som har betalats i utländsk valuta. Dessa räknas antingen som konsumtionsutgifter i utlandet eller som import och inkluderas därmed i beräkningen av BNP. Därför blir påverkan på BNP lägre än skattningen av hushållens konsumtionsutgifter.

Eftersom informationen om illegala aktiviteter av naturliga skäl är mycket bristfällig är det inte möjligt att göra exakta mätningar av denna.

## Därför illegal verksamhet i nationalräkenskaperna

Enligt de internationella reglerna ska alla transaktioner, både legala och illegala, ingå i nationalräkenskaperna om de sker genom en ömsesidig överenskommelse.

I en del länder är delar av ovan nämnda verksamheter legala och beaktas därmed i landets BNP. Andra länder gör explicita tillägg för till exempel smuggling och prostitution. Sverige har dock hittills inte gjort några tillägg för dessa aktiviteter. För en ökad internationell jämförbarhet kan det således vara angeläget att ha en uppfattning om omfattningen av de illegala aktiviteterna.

Skattningarna av den illegala verksamheten baseras framförallt på material från Statens offentliga utredningar, forskningsinstitutioner samt undersökningar och rapporter från

olika myndigheter. I en del fall har det varit nödvändigt att göra olika antaganden på grund av att underlag har saknats eller att underlaget har varit bristfälligt. Beräkningarna täcker inte heller in alla illegala verksamheter, till exempel återstår att göra skattningar av illegal spelverksamhet, häleri och dopning.

## Prostitution

I skattningen ingår tre olika typer av prostitution: gatuprostitution, prostitution via Internet och den prostitution som sker i anknäring till sexklubbarna.

Skattningar av antalet prostituerade har gjorts i olika utredningar och rapporter. Sammanlagt bedöms prostitutionen omsätta 585 miljoner kronor.

## Omsättning för olika typer av prostitution

Typ	Antal prostituerade	Antal kontakter per år och prost.	Pris (Kr)/tillfälle	Summa Mkr
Gatu	425	200	1 000	85
Internet	100	500	2 500	125
Klubbar	500	150	5 000	375
<b>Summa</b>	<b>1 025</b>			<b>585</b>

Källa: Nationalräkenskaperna

Efter avdrag för omkostnader i form av lokaler, resor och arbetskläder har förädlingsvärdet för prostitution skattats till 470 miljoner kronor.

## Droger

Produktion av droger kan antingen ske genom inhemsk produktion eller någonstans i utlandet. Omfattningen av produktionen kan fångas genom de marginaler som uppstår i handelsledet. I Sverige pekar mycket på att den inhemska produktionen är nästintill obefintlig, varför endast handelsmarginalerna är av betydelse. Insatsförbrukningen, det vill säga hyror av lokaler, telefonkostnader och transportkostnader, beräknas vara mycket låg. Det är dessutom troligt att sådana kostnader redan täcks inom nationalräkenskaperna. Det tillägg på BNP som skulle behövas göras på grund av narkotikan skattas därför till 1 810 miljoner kronor (det vill säga värdet av handelsmarginalen).

Genom antaganden om antalet missbrukare per drog, deras genomsnittliga årskonsumtion och priset för respektive drog skattas hushållens konsumtionsutgifter för illegala droger till 2 286 miljoner kronor. Konsumtionen har delats upp på fem olika preparat: amfetamin, heroin, cannabis, narkotiska läkemedel och ecstasy. Av dessa preparat betyder heroinet mest.

Importen skattas genom att använda importpriser och den beräknade mängden konsumerad narkotika korrigerad för skillnader i renhetsgrad.

### Hushållens konsumtionsutgifter, import och produktion av narkotika år 2001 Miljoner kronor

Preparat	Konsumtion	Import	Produktion
Amfetamin	382	82	300
Heroin	1 748	317	1 431
Cannabis m.m.	156		
<b>Summa</b>	<b>2 286</b>	<b>476</b>	<b>1 810</b>

Källa: Nationalräkenskaperna

### Smuggling av alkohol och tobak

Hushållens konsumtionsutgifter för smugglad alkohol och tobak beräknas som köpt kvantitet multiplicerad med gatupris. Den huvudsakliga källan när det gäller den konsumerade mängden av smugglad och hemtillverkad alkohol är de undersökningar SoRAD<sup>1</sup> genomför varje månad. I dessa undersökningar ställs frågor om resandeförsel, smuggling och hemtillverkning av sprit, vin och öl.

Värdet av importen baseras på prisuppgifter från det land de smugglade varorna kommer ifrån. Den svenska produktionen utgörs av de handelsmarginaler som de insmugglade kvantiteterna genererar, det vill säga som uppskattad konsumtion minus import.

<sup>1</sup> SoRAD: Centre for Social Research on Alcohol and Drugs, Stockholms universitet.

### Hushållens konsumtionsutgifter, import och produktion av smugglad alkohol och tobak samt hemtillverkning år 2003 Miljoner kronor

Typ	Konsumtion	Import	Produktion
Sprit	514	375	139
Vin	167	89	78
Öl	1 055	558	497
Tobak	150	75	75
Hemtillverkning	736	0	736
<b>Summa</b>	<b>2 662</b>	<b>1 097</b>	<b>1 525</b>

Källa: Nationalräkenskaperna

När det gäller hemtillverkad alkohol handlar det om sprit och vin. Eftersom både försäljning och produktion för egen slutlig användning ska ingå i nationalräkenskaperna tas ingen hänsyn till om den hemtillverkade alkoholen säljs vidare eller inte. Skattningen bygger på SoRAD:s undersökning samt priser från en rapport från Finansdepartementet.

Förädlingsvärdet är skillnaden mellan produktion och insatsförbrukning. När det gäller förbrukningen i smuggelverksamheten utgörs den främst av transportkostnader, vilka redan antas ingå i nationalräkenskaperna. Insatsförbrukningen för hemtillverkning av alkohol, som består av råvaror och material, har skattats till 74 miljoner kronor, vilket ger ett förädlingsvärde på 662 miljoner kronor. Den påverkan som smugglingen och hemtillverkningen får på BNP skattas till 1 451 miljoner kronor (det vill säga förädlingsvärdet för hemtillverkning av alkohol + handelsmarginal för alkohol och tobak).

## Offentlig konsumtion

### Den offentliga konsumtionen minskar fortfarande

Den minskning av den offentliga konsumtionen som inleddes under andra halvåret 2005 fortsatte även under första kvartalet i år. Jämfört med samma period föregående år minskade konsumtionen med 1,2 procent i fasta priser. Till skillnad mot staten och kommunerna uppvisar dock landstingen en marginell konsumtionsökning.

Kommunerna och landstingen ser fortfarande ut att ta principen om god ekonomisk hushållning på största allvar. Trots att både skatteintäkterna och statsbidragen ökat minskade konsumtionen i kommunerna under första kvartalet.

### Offentlig konsumtion

Volymförändring, procent

	2004	Kv 1 2004	Kv 1 2005
Totalt	0,3	1,0	-1,2
Landsting	-0,3	1,1	0,3
Kommuner	1,0	1,7	-1,7
Staten inkl. socialförsäkringssektorn	-0,3 (-0,5)	-0,4	-1,5

Anmärkning: Där revideringar gjorts anges tidigare publicerad uppgift inom parentes.

Källa: Nationalräkenskaperna

Eftersom den offentliga sektorn är personalintensiv består konsumtionen huvudsakligen av utgifter för de anställda. En konsumtionsminskning innebär därmed vanligen också en minskning av dessa utgifter. Antalet arbetade timmar i den offentliga sektorn, liksom lönesumman i fasta priser, minskade också mycket riktigt under årets första kvartal. Mest tydlig är denna utveckling för kommunerna.

En av förklaringarna till nedgången i antalet arbetade timmar kan vara att påsken inföll tidigt i år. Visserligen justeras nationalräkenskapernas uppgifter för denna typ av variation, men dagkorrigeringen tar inte hänsyn till individernas semesteruttag. Många personer väljer att ta ut några dagars semester i samband med storhelger, något som naturligtvis påverkar antalet arbetade timmar. Inom staten kan det minskade antalet arbetade timmar även bero på fortsatta neddragningar av försvaret.

Konsumtionsnedgången i staten kan förutom det minskade antalet arbetade timmar också hänföras till en ökad försäljning. Det var främst universiteten och Skogsstyrelsen som bidrog till denna. Skogsstyrelsens ökade försäljningsaktiviteter kan sannolikt kopplas till den svåra stormen i början av året.

### Preliminära data kräver försiktiga tolkningar

Som tidigare har påpekats måste de preliminära utfallen alltid tolkas med viss försiktighet. Källor byts efter hand, urvalsundersökningar ersätts med totalsiffror och omperiodiseringar kan komma att göras vartefter, så att accrueprincipen upprätthålls.

De olika källor som nationalräkenskaperna använder för antal sysselsatta, arbetade timmar och lönesumman gav för första kvartalet en mindre entydig bild av utvecklingen. Därför har större vikt lagts vid uppgifter från den kortperiodiska lönestatistiken än vid arbetskraftsundersökningen, som för närvarande genomgår stora förändringar både i utformning

och antal tillfrågade personer. En effekt av detta är att de timanställda i den kortperiodiska lönestatistiken fångas först med viss tidsfördröjning gentemot arbetskraftsundersökningen. Vissa periodiseringsfel kan således finnas i de första preliminära utfallen.

Sedan föregående publicering har vissa omfördelningar mellan kvartalen 2004 gjorts. Revideringarna är dock av ringa omfattning och det är endast för staten som den årliga konsumtionsutvecklingen påverkats. Justeringen innebär en högre insatsförbrukning än tidigare och följer av tillgång till bättre underlag än i föregående beräkning.

### Fastprisberäkningar för delar av den offentliga konsumtionen

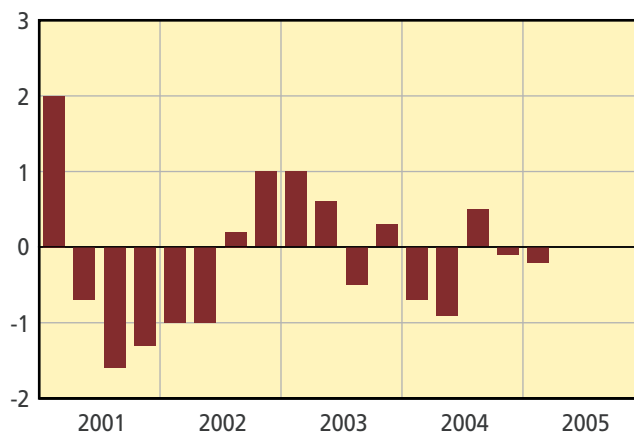
Metoderna för fastprisberäkningar av försäljning, insatsförbrukning och sociala naturaförmåner är olika vid års- respektive kvartalsberäkningar i nationalräkenskaperna. I de definitiva årsberäkningarna beräknas fasta priser på en betydligt mer detaljerad nivå, där varje produktgrupp deflateras var för sig med ett för gruppen relevant index. I de preliminära kvartalsberäkningarna görs deflateringen på mer aggregerad nivå. Som deflatorer används då sammanvägda index som tar hänsyn till varje produktgrupps index, samt vilken vikt gruppen hade i senaste årsberäkningen. I de fall som relevant index saknas används istället konsumentprisindex (KPI) totalt. För första kvartalet i år var dock KPI lågt, vilket innebär att volymerna kan vara något överskattade.

## Investeringar

### Lagerinvesteringarnas bidrag till BNP-tillväxten begränsat

Näringslivets lager har haft en liten effekt på BNP-tillväxten de senaste två kvartalerna. Under första kvartalet i år gav lagren ett negativt bidrag med 0,2 procentenheter till BNP-tillväxten efter ett negativt bidrag på 0,1 procentenheter kvartalet innan. Under det senaste kvartalet var det lagren av växande skog, på grund av stormfällning, samt industrins lager som bidrog negativt till lagerkomponenten i försörjningsbalansen. Liksom under fjärde kvartalet i fjol, gick däremot utvecklingen inom varuhandeln i motsatt riktning. Där ökade lagren i större omfattning under första kvartalet i år än under motsvarande kvartal i fjol.

Lagerinvesteringarnas bidrag till BNP-tillväxten  
Jämförelse med motsvarande kvartal föregående år.  
Procentenheter



Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. första kvartalet 2005

Stormen Gudrun, som drabbade Sverige i början av januari, hade en mycket kraftig effekt på det svenska virkesförrådet och därmed på lagertypen växande skog i nationalräkenskaperna. Det beräknas att ca 75 miljoner m<sup>3</sup> skog fälldes

av stormen, vilket motsvarar mellan 2 och 3 procent av det totala virkesförrådet i Sverige. Skogsstyrelsen räknar dock med att i princip all stormfällad skog kommer att kunna tas om hand som sågtimmer, massaved eller brännved. Detta medför en motsvarande kraftig uppbyggnad av lagren av virke under perioden, vilket i sin tur innebär att nettoeffekten av den stormfällade skogen på näringslivets lager hittills är begränsad.

### Industrins lager fortsatte att öka

Inom övriga näringslivet följde utvecklingen av företagens lager under första kvartalet ungefär samma mönster som under fjärde kvartalet. Industrins lager av produkter i arbete och av färdigvaror fortsatte att öka. Därmed fortsatte enligt Konjunkturbarometern industriföretagens lageromdömen att försämrans efter det omslag i negativ riktning som skedde under fjärde kvartalet. Det är främst massa- och pappersindustrin, stål- och metallverk samt motorfordonsindustrin som bidragit till denna utveckling<sup>1</sup>.

Inom handeln består den tidigare bilden från slutet av förra året med en relativt ansträngd lagersituation i de flesta delbranscherna. Mest negativa är fortfarande företagen inom handeln med motorfordon där mer än varannan bilhandlare anser att lagren är för stora. Parallellt med den försvagade konjunkturen för dagligvaruhandeln har företagens lageromdömen där förskjutits i negativ riktning de senaste månaderna samtidigt som en viss lättnad tycks ha skett inom sällanköpsvaruhandeln.

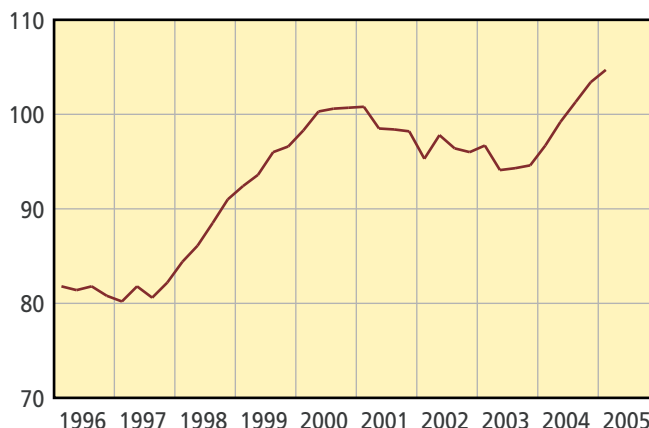
### De fasta bruttoinvesteringarna ökade kraftigt

Den goda investeringskonjunkturen från i fjol höll i sig även under första kvartalet i år då de fasta bruttoinvesteringarna ökade med 1,2 procent, säsongrensade och jämfört med kvartalet innan. Det motsvarar en årlig ökningstakt på 4,9 procent, men innebär ändå nära en halvering av ökningstakten från de närmast föregående kvartalerna.

Under första kvartalet i år var de fasta bruttoinvesteringarna 7 procent högre jämfört med motsvarande kvartal i fjol. Det innebär att investeringarna hittills i år, liksom under fjärde kvartalet i fjol, utgjort det expansiva inslaget i ekonomin och bidrog med en procentenhet till den faktiska BNP-tillväxten på 0,4 procent. Även under första kvartalet i år var det näringslivet, med en ökning på 9,2 procent, som svarade för uppgången i de fasta bruttoinvesteringarna.

### Fasta bruttoinvesteringar

Volymindex 2000=100, säsongrensade kvartalsvärden



Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. första kvartalet 2005

Det gynnsamma investeringsklimatet har dock ännu inte nått den offentliga sektorn. Den svaga utvecklingen där under de två senaste åren fortsatte under första kvartalet, med en nedgång i de totala investeringarna på cirka fem procent. Nedgången föll helt på de statliga myndigheterna, som minskade sina investeringar med 12 procent. Anledningen var framför allt kraftiga fall i statens infrastrukturinvesteringar. Det bör dock noteras att minskningen av de offentliga investeringarna följde på en ökning av motsvarande omfattning under fjärde kvartalet i fjol.

### Investeringsviljan stark inom näringslivet

Näringslivets investeringar är nu inne i en utpräglad expansionsfas. Efter en tidigare lång period med sjunkande investeringar steg näringslivets totala investeringar kraftigt för fjärde kvartalet i fjol. Bakgrunden till den positiva utvecklingen är högt kapacitetsutnyttjande i flera viktiga branscher, god lönsamhet i många företag, samt tidigare eftersatta investeringar.

### Fasta bruttoinvesteringar

Miljarder kronor, löpande priser och volymförändring

	Helår	2004				2005
		1 kv	2 kv	3 kv	4 kv	1 kv
Näringslivet	334	-1,7	6,4	9,6	12,2	9,2
Tillverkningsindustri	67	-8,7	-0,8	4,3	11,2	16,6
Tjänsteproducenter <sup>2</sup>	140	-1,6	10,9	13,6	15,8	3,6
Företagstjänster	35	0,9	22,4	28,2	44,3	10,2
Offentliga myndigheter	73	-0,1	-0,8	-0,1	1,5	-5,1
Stat	40	5,9	0,6	5,4	10,2	-12
Kommuner	33	-7,2	-2,5	-5,8	-6,6	4,8
Totalt	407	-1,4	5,1	7,9	9,8	7
Maskiner	132	-4,7	6,3	7,5	15,6	14,2
Transportmedel	35	-1,6	13,9	25,7	-3	5,5
Bostäder	64	12,1	15,4	18,2	18,5	14
Övriga byggnader	112	-5,8	-3,5	-2,5	1,5	-2,7
Programvaror m.m.	63	-0,1	4,9	10	14	0,9

Källa: Nationalräkenskaperna

<sup>1</sup> I Konjunkturbarometern får företagen besvara frågan om deras färdigvarulager i nuläget är för stora, lagom stora eller för små. Nettoandelen företag av de som anger för stora respektive för små färdigvarulager bildar sedan variabeln "färdigvarulager – nulägesomdöme".

<sup>2</sup> Exklusive fastighetsverksamhet/bostäder

Den nuvarande avmattningen i den svenska ekonomin tycks inte ha dämpat företagens investeringsvilja. I den senaste investeringsenkäten från maj i år har industrin reviderat upp sina redan tidigare expansiva investeringsplaner för innevarande år, till en ökning med cirka 25 procent i volym. Jämfört med februarienkäten innebär det en uppskrivning med fem procentenheter.

### Snabbaste investeringsökningen för industrin sedan 1996

Den breda uppgången av investeringarna inom näringslivet från andra halvåret 2004 bestod under första kvartalet i år. De allra flesta branscher redovisade då ökade investeringar. Mest framträdande är kanske uppsvinget för industriinvesteringarna. Efter att den förväntade uppgången successivt skjutits på framtiden är den nu etablerad. Utvecklingen av industrins investeringar har sålunda förbättrats för varje kvartal sedan första kvartalet i fjol. Dessutom är ökningen under första kvartalet i år, med ca 17 procent, den snabbaste uppgången under ett kvartal sedan början av 1996.

Även inom industrin rör det sig om en bred uppgång, som berör de flesta viktiga branscher. Uppgången i industriinvesteringarna ser dessutom ut att kunna accelerera ytterligare. Industriföretagen planerar nämligen att öka sina investeringar i år med 25 procent. De mest expansiva investeringsplanerna redovisas av gruvindustrin, transportmedelsindustrin, massa- och pappersindustrin, samt den kemiska industrin.

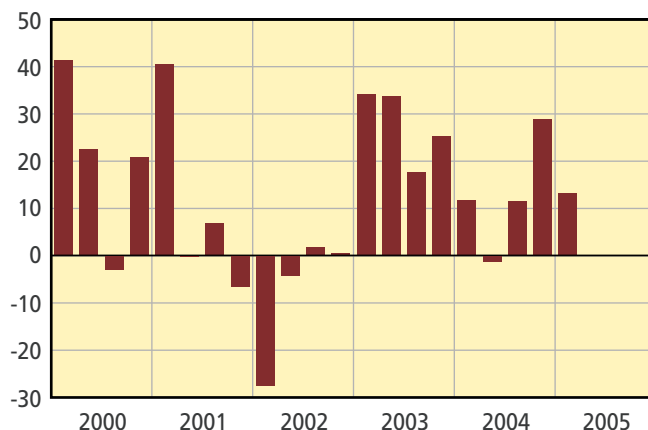
En av de få viktiga branscher inom näringslivet som avviker från den generella bilden är transport och kommunikation som minskade investeringarna något under första kvartalet. Nedgången ser heller inte ut att vara tillfällig. I investeringsenkäten är transportsektorn den enda av de viktigare branscherna som avser att minska sin investeringsaktivitet i år.

### Bostads- och maskininvesteringar ökar snabbast

Alla typer av investeringar ökade under första kvartalet. Liksom i slutet på förra året ökade emellertid bostads- och maskininvesteringarna snabbast, med vardera cirka 14 procent. Däremot bröts den tidigare snabba uppgången för investeringarna i programvaror, för vilka ökningen nu var svag. Uppbromsningen har skett samtidigt som datakonsul-

ternas konjunkturomdömen, enligt Konjunkturbarometern, sedan årsskiftet mattats av påtagligt.

### Beviljade bygglov för bostäder och fritidshus Förändring från motsvarandekvartal föregående år. Procent



Källa: SCB:s bygglovsstatistik

Data t.o.m. första kvartalet 2005

Inom bostadssektorn består bilden från andra halvåret i fjol med en betydligt snabbare uppgång i byggandet av flerbostadshus, med 31 procent, jämfört med byggandet av småhus där ökningstakten på nytt nästan halverades, till 6,5 procent. För ett à två år sedan, under inledningen av den nuvarande expansionsfasen för bostadsbyggandet, var utvecklingen för flerbostadsbyggandet i förhållande till småhusbyggandet det motsatta.

Byggloven, som kan ses som en ledande indikator för bostadsbyggandet, fortsatte att öka kraftigt under första kvartalet, med ca 13 procent. I samma riktning pekar även fastighetsföretagens investeringsplaner för i år från investeringsenkäten. Enligt dessa beräknas nyproduktionen av bostäder i år att öka med 15 procent. Mot bakgrund av bygglovens utveckling och informationen från investeringsenkäten förefaller således förutsättningarna vara goda för att den positiva utveckling för bostadsbyggandet håller i sig ytterligare en tid.

Det nya positiva inslaget inom byggsektorn från fjärde kvartalet i fjol, med en svag ökning av byggandet av övriga byggnader och anläggningar, andra än bostäder, blev kortvarigt. Redan påföljande kvartal minskade byggandet på detta område på nytt, med några procent.

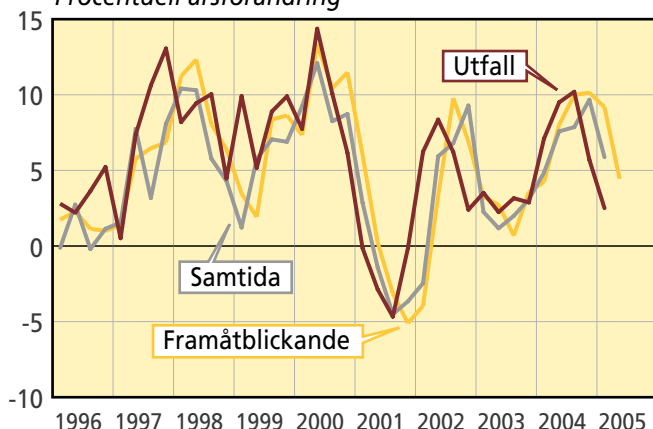


# SCB:s ledande indikatorer

Industrins tillväxttakt halverades för andra gången i följd första kvartalet i år. Avmattningen är därmed mer markerad än år 2002. De ledande indikatorerna antydde en begynnande

avmattning redan i november 2004, men i synnerhet den samtida indikatorn har underskattat fallet. Indikatorvärden för årets andra och tredje kvartal publiceras den 28 juli.

**Ledande indikatorer för tillverkningsindustrin**  
Procentuell årsförändring



## Så här görs diagrammet

De ledande indikatorerna, beräknas dels utifrån företagens utfall för det aktuella kvartalet och dels utifrån deras förväntningar om det kommande kvartalet, enligt Konjunkturinstitutets industribarometer. Utgångspunkten är kvalitativa uppgifter från företagen om deras syn på utvecklingen, det vill säga om produktionen ökar, är oförändrad eller minskar. Utifrån de kvalitativa uppgifterna skattas sedan de kvantitativa med hjälp av nationalräkenskapernas volymutveckling för tillverkningsindustrins kalenderkorrigerade förädlingsvärde. Detta görs med hjälp av ett så kallat Kalmanfilter.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> För mer information om metoden för den ledande indikatorn, se SCB:s webbplats [www.scb.se/Grupp/ekonomi/\\_Dokument/OllerLI.pdf](http://www.scb.se/Grupp/ekonomi/_Dokument/OllerLI.pdf).

# Branschutveckling

## Industrin fortsätter att utvecklas svagt

BNP-tillväxten under första kvartalet 2005 blev nästan lika svag som under det sista kvartalet 2004. Det innebär att BNP under det sista halvåret bara växt med en procentenhet räknat i årstakt.

Efterfrågan utvecklades också mycket svagt under det sista kvartalet, konsumtionen krympte till och med något, och exporten till den asiatiska och amerikanska marknaden föll i löpande priser. Detta medförde att näringslivets förädlingsvärde bara växte med en halv procent under det första kvartalet i år liksom under det sista kvartalet förra året.

## Förädlingsvärde

Förändring i procent jämfört med föregående kvartal säsongrensat och i fasta priser

	2004K1	2004K2	2004K3	2004K4	2005K1
Näringslivet	1,2	0,9	0,9	0,5	0,6
Varuproducenter	2,6	1,2	1,5	0,2	0,5
Tillverkningsindustri	3,3	1,6	1,9	0,3	0,4
Byggindustri	0,0	1,4	1,6	0,3	1,4
Tjänsteproducenter	0,2	0,0	0,8	1,0	0,3
Företagstjänster	0,6	0,6	0,5	1,0	0,4

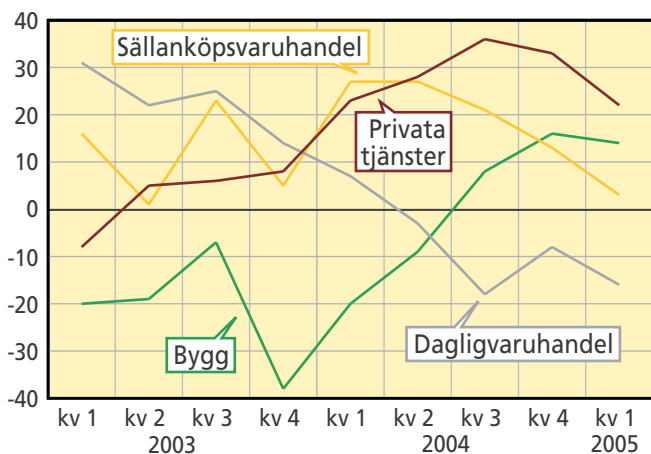
Källa: Nationalräkenskaperna

Såväl tillverkningsindustrin som tjänstebanschen utvecklades svagt och nådde en årstakt på dryga procenten under årets första kvartal. Den bransch som begränsade stagnationen något för hela näringslivet var byggindustrin som under det första kvartalet 2005 växte med knappt 6 procent räknat i årstakt. Utvecklingen medförde att byggvolymen kom att överstiga nivån samma kvartal 2004 med 6 procent, kalenderkorrigerad. Inom tjänstesektorn hade även företagstjänsternas tillväxttakt dämpats så pass att de växte med knappt två procent i årstakt.

Samtliga jämförelser måste dock tolkas med stor försiktighet eftersom varje serie säsongrensas separat. Det görs inte heller någon avstämning mellan utvecklingen för de olika delarna så att aggregatens utveckling blir den samma som summan av de ingående delarna. Dessa skillnader är normalt små, men kan i vissa konjunkturskeden där förändringen mot den tidigare utvecklingen är stor, leda till betydande skillnader. Det sista kvartalet 2004 är ett exempel på när dessa skillnader var betydande, medan det senaste kvartalet var mindre avvikande.

Sammantaget innebar utvecklingen att tillverkningsindustrins förädlingsvärde det första kvartalet 2005 bara översteg föregående års värde med 2,5 procent. Detta utgör en dramatisk kontrast till situationen under det andra och tredje kvartalet 2004 då förädlingsvärdet låg omkring 10 procent över nivån året innan. Hela varuproduktionen, som domineras av tillverkningsindustrin, var bara drygt två procent större än föregående år. Denna utveckling var helt parallell med den i tjänstbranscherna och därmed för hela näringslivet.

### Netttotalen för produktion respektive försäljning



Källa: Konjunkturinstitutet

Data t.o.m. första kvartalet 2005

Enligt Konjunkturbarometern vände efterfrågan för tjänsteföretagen från negativa tal under början av 2003 till klart positiva från början av 2004, vilket alltså ännu inte har resulterat i någon större ökning av produktionen<sup>1</sup>. För handelns del har emellertid inte netttotalen varit så positiva. Visserligen har de varit positiva för sällanköpshandeln, men denna har fallit starkt och detaljhandeln med huvudsakligen livsmedel har nu visat upp negativa tal under ett helt år.

Efterfrågeuppgången för uppdragsverksamhet var enligt KI-barometern tydlig under de sista tre kvartalen 2004 och det första kvartalet 2005, med netttotal på mellan 33 och 42. Samma mönster, men ännu tydligare, gick igen hos datakonsulter och dataserviceföretag där nettotalet pendlat kring 50. Dessa branscher har också haft en tendens till att öka antalet anställda under de senaste fyra kvartalen. Trots att flera av de andra delbranscherna inom den privata tjänstnäringen har haft en sämre utveckling, nådde nettotalet för sysselsättningen inom hela den privata tjänstesektorn upp till nollpunkten under det fjärde kvartalet 2004. Påföljande kvartal blev utvecklingen svagt positiv.

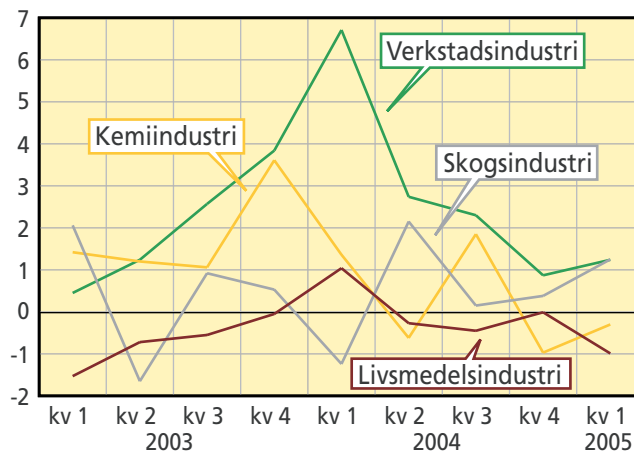
Företagens förväntningar för sysselsättningsutvecklingen under de närmaste månaderna är också positiva om än begränsade, med ett netttotal på 16.

### Verkstadsindustrin tillväxttakt har minskat dramatiskt under det senaste året

Bakom uppsvinget för industriproduktionen under det första kvartalet 2004 fanns främst en mycket stark tillväxt i verkstadsindustrin. Den växte då i en årstakt på över 25 procent. Detta var dock en enstaka toppnivå och tillväxten dämpades därefter kraftigt i såväl verkstadsindustrin som hela tillverkningsindustrin.

Under år 2003 visade industrin en splittrad bild, där den kemiska industrin (inklusive petroleumraffinaderier samt gummi- och plastindustrin) och verkstadsindustrin fick en viss uppgång mot slutet av året, huvudsakligen förklarad av den egentliga kemiindustrin och motorfordonsindustrin. Däremot expanderade varken skogsindustrin (därmed avses trävaruindustrin, massa- och pappersindustrin samt den grafiska industrin) eller livsmedelsindustrin under 2003, en utveckling som fortsatte även under föregående år. Livsmedelsindustrin har i likhet med den kemiska industrin till och med krympt med några procent under det senaste året. Utvecklingen inom skogsindustrin gick åt motsatt håll och uppvisade under det första kvartalet 2005 en säsongrensad tillväxt på 1,2 procent, vilket innebar att nivån översteg den som uppnåts motsvarande kvartal föregående år med knappt 4 procent. Denna utveckling har sannolikt påverkats av stormen Gudrun i början av året.

### Industribranschernas produktionsutveckling Säsongrensad volymutveckling 2003–2004



Källa: Nationalräkenskaperna

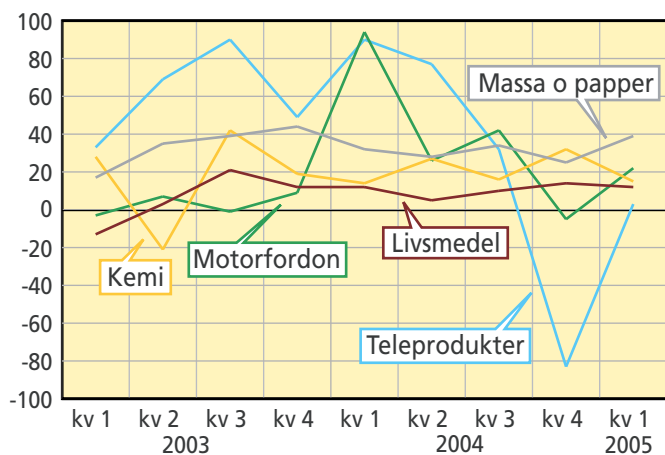
Data t.o.m. första kvartalet 2005

Mönstret som beskrivits ovan för verkstadsindustrins produktionsutveckling under det andra halvåret 2004 och första kvartalet 2005, återfinns också mycket tydligt i Konjunkturinstitutets barometer för maj 2005.

<sup>1</sup> Företagens svar uttrycks i netttotal. Netttotal är saldot mellan andelen företag som uppgett ökning respektive minskning av en viss variabel. Exempel: om 40 procent av företagen uppger att produktionsvolymen ökat och 10 procent att den minskat (50 procent uppger att den är oförändrad) så blir nettotalet i det fallet  $40 - 10 = 30$ .

## Produktionsutvecklingen för några tunga industribranscher

### Nettotal



Källa: Konjunkturinstitutet

Data t.o.m. första kvartalet 2005

Nettotalen för såväl teleproduktindustrin som motorfordonsindustrin försämrades dramatiskt till negativa tal i slutet av föregående år, för att sedan vända uppåt till en svagt positiv utveckling under det första kvartalet 2005.

För den egentliga kemiska industrin registrerades dock inte någon produktionsminskning i konjunkturbarometern, utan nettotalet ökade från 16 för det tredje kvartalet 2004, till 32

för det sista. Under det första kvartalet 2005 föll nettotalet visserligen återigen tillbaka, men registrerades fortfarande som ett positivt värde. Det innebär att varken nivån eller riktningen stämt mellan dessa två källor för de senaste tre kvartalen. Vid en bedömning av denna diskrepans måste skillnaden mellan kvalitativa och kvantitativa data beaktas. Det finns också vissa skillnader mellan urval och frågetidpunkt. Trots att bägge serierna är säsongrensade så kan även skillnaderna i de valda metoderna påverka jämförbarheten.

### Inte bara ett hack i kurvan?

Företagens förväntningar inför det första kvartalet 2005 var klart optimistiska för flera tunga industribranscher. Nettotalen för produktionsutvecklingen under de närmaste månaderna var 33 för maskinindustrin, 53 för teleproduktindustrin, 36 för motorfordonsindustrin samt 44 för den kemiska industrin. Detta tydde på att försvagningen för industrikonjunkturen under det sista kvartalet i fjol var tillfällig. Dessa positiva förväntningar har dock kommit på skam, och förväntningarna för de närmaste månaderna är väsentligt lägre. Nettotalen är för maskinindustrin 23, för teleproduktindustrin 18, för den kemiska industrin -3 samt för motorfordonsindustrin -17. Infria dessa förväntningar blir industrins tillväxt fortsatt svag.

# Arbetsmarknaden

## Små och svårtolkade rörelser på arbetsmarknaden

Sysselsättningen reagerade svagt på den fortsatta, men dämpade, BNP-tillväxten under första kvartalet 2005. Antalet sysselsatta ökade visserligen med 0,6 procent eller 21 600 personer i den privata sektorn, men samtidigt minskade antalet sysselsatta i den kommunala sektorn med nästan 20 000 personer. Sammantaget stannade därmed antalet sysselsatta på oförändrad nivå, 4 146 000 personer, jämfört med samma kvartal 2004. Antalet arbetade timmar ökade dock med 0,8 procent enligt AKU, vilket tyder på att den arbetade tiden per sysselsatt ökade. Den minskade andelen sjukfrånvarande är en trolig anledning till detta.

Antalet anställda i tillverkningsindustrin minskade med cirka 10 000 personer under första kvartalet i år. I den privata sektorn är det främst utbildningsverksamheten och byggandet som enligt den kortperiodiska sysselsättningsstatistiken har ökat antalet anställda.

Såväl arbetskraften som antalet arbetslösa minskade, vilket sammantaget medförde att den procentuella arbetslösheten minskade något, med 0,3 procentenheter till 5,6 procent

enligt AKU. Detta ligger dock inom den statistiska felmarginalen. Den otydliga utvecklingen döljer emellertid en signifikant minskning av arbetslösheten bland männen och en ökning bland kvinnorna, vilket överensstämmer med observationen att den kvinnodominerade kommunala sektorn har gått tillbaka. Särskilt glädjande att notera är att antalet långtidsarbetslösa män minskade. Arbetslösheten är dock fortfarande klart högre bland männen än bland kvinnorna.

Eftersom befolkningen ökade och sysselsättningen förblev ungefär oförändrad, blev avståndet till regeringens 80 procentsmål för sysselsättningen större. Under första kvartalet 2005 var 75,8 procent av befolkningen i arbetsför ålder sysselsatt jämfört med 76,2 procent ett år tidigare. Minskningen gäller kvinnorna. Samtidigt ökade antalet personer i arbetsför ålder som står utanför arbetskraften med 47 000. Antalet personer i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärder ökade med 39 000 från första kvartalet 2004, varav två tredjedelar sysslade med studier.

Efterfrågan på arbetskraft tycks dock ha ökat mer än antalet sysselsatta, vilket tyder på en brist i matchningen mellan arbetssökande och lediga jobb. Antalet lediga jobb i den

privata sektorn ökade med 14,6 procent enligt konjunkturstatistiken över vakanser. Antalet vakanser, som mäter den akuta arbetskraftsbristen, ökade med ca 12 procent. Det totala antalet lediga jobb på arbetsmarknaden ökade med 5 procent samtidigt som antalet anställda minskade med 0,6 procent.

## Omfattande förändringar i arbetskraftsundersökningen

Från och med maj månad i år publiceras resultat från en arbetskraftsundersökning som genomgått övergripande förändringar. Både estimat och definitioner har förändrats, liksom i vilken ordning frågorna ska ställas av intervjuarna. Förändringarna grundar sig huvudsakligen på krav från EU om ökad internationell jämförbarhet.

I samband med EU-harmoniseringen har även vissa andra justeringar av kvalitetshöjande karaktär gjorts. Dessa inkluderar bland annat modernare och bättre metoder för säsongsrensning. På sikt kommer förändringarna att leda till

fler säsongsrensade serier än tidigare, ökad konsistens och kompletta beräkningar av osäkerheter. Inledningsvis kommer dock endast vissa tabeller från arbetskraftsundersökningen att kunna redovisas.

Förändringarna i arbetskraftsundersökningen är så omfattande att jämförelser bakåt i tiden från och med andra kvartalet 2005 inte kommer att kunna göras. För att lindra konsekvenserna av dessa tidsseriebrott har parallella undersökningar genomförts under en sexmånadersperiod. Skillnader i resultat mellan de bägge undersökningarna kommer därmed att kunna användas som underlag för att utarbeta nycklar för länkning av undersökningens viktigaste serier. Denna länkning kommer som längst att sträcka sig bakåt i tiden till 1990-talets början, då arbetskraftsundersökningen senast genomgick stora förändringar.

## Några nyckeltal för arbetsmarknaden

År	Kvartal	Arbetade timmar, förändring jämfört med föreg. år <sup>1</sup>		Sysselsatta 1 000-tal AKU	Arbetslöshet procent AKU	Andel sjukfrånvarande <sup>3</sup> AKU	Sysselsättning enligt regeringens mål <sup>4</sup> AKU	Andel avgångna <sup>5</sup> KS	Vakansgrad <sup>6</sup> procent KVIKS	Genomsnittl. rekryteringstid, mån. <sup>7</sup> KVIKS
		procent	procent <sup>2</sup> AKU							
2002	1	-3,5	-3,2	4 184	4,1	4,4	77,4	3,2	0,6	0,6
	2	1,1	1,0	4 264	3,8	3,9	78,4	3,2	0,6	0,4
	3	-1,9	-0,4	4 306	4,2	3,7	78,7	3,7	0,6	0,4
	4	-1,4	-2,3	4 223	3,9	4,3	77,7	3,5	0,5	0,5
2003	1	-1,4	-0,5	4 172	4,7	4,4	76,9	3,1	0,7	0,6
	2	-2,8	-2,5	4 268	4,6	4,1	78,1	2,8	0,4	0,3
	3	-1,7	-1,3	4 295	5,0	3,7	78,3	3,1	0,4	0,4
	4	0,0	-0,5	4 200	5,2	4,1	77,2	3,1	0,4	0,4
2004	1	-1,8	0,6	4 146	5,9	4,1	76,2	2,7	0,4	0,4
	2	1,9	1,4	4 234	5,5	3,7	77,3	2,7	0,4	0,5
	3	-0,9	0,0	4 285	5,6	3,4	77,7	3,1	0,4	0,4
	4	-0,6	1,3	4 189	5,1	3,7	76,5	3,0	0,4	0,4
2005	1	0,8	-3,0	4 146	5,6	3,8	75,8	2,6	0,5	0,5

<sup>1</sup> Procentuell förändring jämfört med motsvarande kvartal ett år tidigare. Data är ej justerade för olikheter i helgdagars placering och övriga ledigheter. AKU-data avser arbetade timmar i genomsnitt per vecka under kvartalet och NR-data avser volymen arbetade timmar per kvartal.

<sup>2</sup> I samband med årsberäkningarna för 2002 reviderades nivåer och utveckling av arbetade timmar något för kvartalen såväl bakåt som framåt i tiden.

<sup>3</sup> Andel av de sysselsatta i åldern 16-64 år som uppgivit att de varit frånvarande från arbetet på grund av sjukdom hela referensveckan.

<sup>4</sup> Regeringen hade som mål att 80 procent av befolkningen i åldern 20-64 år skulle vara sysselsatta på den reguljära arbetsmarknaden år 2004. Målet nåddes aldrig, men SCB fortsätter att publicera uppgifterna. Som sysselsatta på den reguljära arbetsmarknaden räknas sysselsatta enligt AKU exklusive friårslediga, personer i de konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska programmen bristyrkesutbildning, allmänt anställningsstöd, förstärkt anställningsstöd, särskilt anställningsstöd, offentligt tillfälligt arbete (OTA), resursarbeten i offentlig verksamhet och stöd till start av näringsverksamhet (enligt statistik från AMS).

<sup>5</sup> Andel avgångna definieras som antalet avgångna med tillsvidareanställning dividerat med antalet tillsvidareanställda. Tidsserien avser den privata sektorn.

<sup>6</sup> Vakansgrad definieras som antalet vakanser (obemannade lediga jobb som kan tillsättas omedelbart) dividerat med antalet anställda. Tidsserien avser den privata sektorn.

<sup>7</sup> Genomsnittlig rekryteringstid definieras som antalet lediga jobb dividerade med antalet nyanställda. För en härledning av detta mått hänvisas till Ante Farms artikel i *Ekonomisk Debatt* 2003:6 [http://www.sofi.su.se/~afa/docs/Den\\_nya\\_vakansstatistiken.pdf](http://www.sofi.su.se/~afa/docs/Den_nya_vakansstatistiken.pdf).

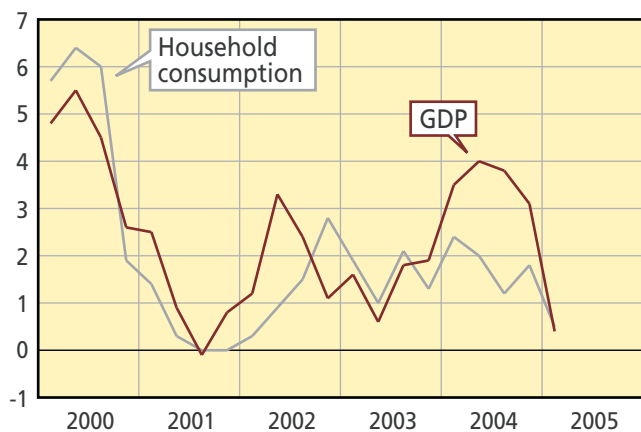
# Summary

## Subdued economy with certain bright spots

Sweden's gross domestic product (GDP) rose by 1.4 per cent during the first quarter, calendar-adjusted and compared to the corresponding quarter of 2004. Actual GDP growth in constant prices was 0.4 per cent. The slow down was evenly distributed among the GDP components. Household consumption only rose by 0.5 per cent, and contributed to GDP growth by 0.2 per cent. General government consumption, inventories and net exports all contributed negatively towards GDP development. The main bright spot was seen in investments, which rose by 7 per cent and contributed positively to GDP growth by one percentage point. The low growth rate and the weak development of household consumption in particular surprised some economic forecasters who had expected that domestic demand would accelerate following recent upswings in Swedish exports and investments.

### GDP and household consumption

Compared with the first quarter last year. Per cent



Source: National Accounts

Data up to and including first quarter 2005

Labour market development has not shown any clear movements in either direction. The only significant result is that unemployment has fallen for men and risen for women. However, the fact that the number of job vacancies has increased is a positive sign. Nevertheless, the increase is larger than the change in the number of employed persons, indicating matching problems in the economy.

The National Accounts show good income growth for households and a continued relatively high level of household savings. At the same time, other statistics give a more disparate picture of household consumption and savings behaviour. The retail trade index reported a stronger increase in sales of consumer goods, imports rose markedly, wholesale and retail trade had relatively high production figures, and the financial accounts report a drop in net lending during the first quarter of this year, compared to the corresponding quarter in 2004.

There are, however, explanations for the variations between the different statistics series. The differences between the information from the National Accounts and the retail trade

index is due to technical calculation factors. Turnover of white goods and building materials retailers is not included as household consumption in the National Accounts. Imports have probably been used for intermediate goods in industry and for investments. Inventories of goods increased and to an extent, the difference in development between the national- and financial accounts are due to the lack of information on real investments of households (mainly one- or two dwelling buildings) for the first quarter.

General government consumption continued to fall, mainly as a result of fewer hours worked. When net exports also dropped, there was a strikingly low increase of GDP. However, the balance of current accounts showed a record surplus of SEK 56 billion during the first quarter, according to the balance of payment statistics of the Riksbank. This huge surplus that occurred at the same time as when net exports fell was explained by the net return on capital, that amounted to an entire SEK 11 billion. It is interesting to note the turn in recent years; between 1998 and 2004, net return on capital improved by more than SEK 50 billion per year.

The strengthened position with the rest of the world as a result of the surplus in the balance of current accounts is of course an important explanation for the increase in capital income, but a significant part of net return on capital is income from direct investments made abroad by Swedish companies. Increased globalisation implies that the border between economic activities on Swedish territory (that which is included in GDP) and Swedish activities (included in GNI) is becoming more and more flexible. For example, merchanting is included in GDP while yields from Swedish companies abroad only affect GNI. Economic development during the first quarter implies an increased capital formation in the Swedish economy. A build up of wealth occurred in both real capital and the net balance sheets with the rest of the world.

Investments in inventory affected GDP growth marginally, while investments in industry increased dramatically. This was especially the case for investments in housing and machinery.

The economic situation in industry has been subdued during the last six months, and during the first quarter this year, development in the service sector has been equally weak.

In summary, the rate of increase in the Swedish economy has slowed down. The rise in investments has not been sufficient enough to offset the downturn in consumption and net exports. In such a small and open economy as that of Sweden, an increased domestic demand on the initial increase of exports usually follows in an economic upswing. However, now that exports have slackened, this domestic demand has not yet begun.

### **Frågor om innehållet i denna publikation kan ställas till:**

---

Bo Bergman, redaktör	08-506 945 42	bo.bergman@scb.se
Eva Hagsten, redaktör	08-506 942 27	eva.hagsten@scb.se
Hans-Olof Hagén	08-506 944 66	hans-olof.hagen@scb.se
Leif Munters	08-506 945 09	leif.munters@scb.se
Vera Norrman	08-506 943 04	vera.norrman@scb.se
Bo Sandén	08-506 946 94	bo.sanden@scb.se
Lars-Erik Öller	08-506 943 33	lars-erik.oller@scb.se
Olle Djerf, konsult, SCB		olle.djerf@scb.se

### **Medskribenter:**

---

Claes-Håkan Gustafson, arbetsmarknad

Mattias Björling, nationalräkenskaperna

Per Ericson, nationalräkenskaperna

Ann-Louise Päivinen, nationalräkenskaperna

### **Grafisk form och webbpublicering:**

---

Monica Andersson	08-506 943 62	monica.andersson@scb.se
Arne Orrgård	08-506 950 73	arne.orrgard@scb.se